

KOHTI VAIKUTTAVAA VERKKONUORISOTYÖTÄ

Vaikuttavuuden mittaamisen
nykytila ja tulevaisuuden visiot

Marja Moisala & Sofia Laine

Marja Moisala & Sofia Laine

KOHTI VAIKUTTAVAA VERKKONUORISOTYÖTÄ

Vaikuttavuuden mittaamisen
nykytila ja tulevaisuuden visiot

Juvenia

XAMK TUTKII 21

KAAKKOIS-SUOMEN AMMATTIKORKEAKOULU

MIKKELI 2021

© Tekijät ja Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu

Kannen kuva: John Schnobrich/Unsplash

Taitto: Grano Oy

ISBN: 978-952-344-389-1 (PDF)

ISSN: 2489-4575 (verkko)

julkaisut@xamk.fi

TIIVISTELMÄ

Nuorisotyön sanoittamisella ja arvioinnilla on jo useiden vuosien perinteet. Sen merkityksen arvellaan lisääntyvän entisestään tulevaisuudessa (Malm 2021). Sen sijaan vaikuttavuus-tutkimusta nuorisotyössä on Suomessa tehty vielä suhteellisen vähän (ks. esim. Gretschel 2020; Vauhkonen & Hoikkala 2020). Verkkonuorisotyön vaikuttavuutta ei ole tutkittu laajamittaisemmin omana selvityksenään vielä lainkaan.

Tämän selvityksen tarkoituksena on tuottaa alustavaa tietoa verkkonuorisotyön vaikuttavuuden mittaamisesta. Selvityksessä kartoitetaan nuorisotyön ammattilaisten näkemyksiä siitä, millaista vaikuttavuutta verkkonuorisotyöllä koetaan olevan, millaisia vaikuttavuuden arvioinnin menetelmiä on tällä hetkellä käytössä ja miten vaikuttavuuden arviointia tulisi jatkossa kehittää. Ammattilaisten näkemysten pohjalta esitetään suosituksia verkkonuorisotyön vaikuttavuuden arvioimisen aloittamiseksi ja kehittämiseksi. Tutkimuksen tilaajatahona on digitaalisen nuorisotyön osaamiskeskusta koordinoiva Verke, jonka kanssa tutkimuskysymykset on muotoiltu.

Aineistonkeruu toteutettiin kahdessa vaiheessa. Ensimmäinen vaihe koski organisaatioiden johdon ja työntekijöiden näkemyksiä siitä, millaisia vaikutuksia verkkonuorisotyöllä tavoitellaan, millaista vaikuttavuutta verkkonuorisotyöllä nähdään olevan ja millä tavoilla vaikuttavuutta arvioidaan organisaatioissa tällä hetkellä. Yksilöhaastatteluja tehtiin 15. Aineistonkeruun toisessa vaiheessa tarkasteltiin nuorisotyön organisaatioiden edustajien näkemyksiä siitä, millä tavoilla verkkonuorisotyön vaikuttavuutta pitäisi ja voitaisiin systemaattisesti arvioida. Fokusryhmähaastatteluita tehtiin neljä, joista kuhunkin osallistui kolmesta viiteen henkilöä; informantteja oli yhteensä 16. Tulokset raportoidaan anonyymisti, jolloin haastatteluun osallistuneita tahoja ei mainita tunnistettavasti.

Aineistoa peilattiin analyysivaiheessa vaikuttavuusketjun (Anoschkin 2019) eri osa-alueisiin, jotka ovat tarve, visio, tavoite, resurssit, toimenpiteet, tulokset ja vaikuttavuus. Aineiston perusteella vaikuttavuusketjun eri osa-alueiden systemaattinen ja tietoinen määrittäminen vaatii verkkonuorisotyötä tekeville organisaatioilta vielä panostuksia, jotta vaikutusten ja vaikuttavuuden mittaaminen mahdollistuisi tulevaisuudessa. Verkkonuorisotyön tarve, visio ja vaikuttavuus on syytä määritellä laajemmalla areenalla, sillä ne kuvaavat yhteiskunnallista tasoa. Vaikuttavuusketjun konkreettisen toiminnan osat (tavoite, resurssit, toimenpiteet ja tulokset) voivat olla enemmän yksittäisten toimijoiden tai kuntien määriteltävissä, kun yhteisistä tarpeista, visiosta ja vaikuttavuuden arvioinnin mittaristosta on yhdessä sovittu.

Vaikuttavuuden mittaamisen kehittämistyössä on siis syytä edetä osa-alue kerrallaan keskittymällä ensin verkkonuurisotyön tavoitteiden määrittämiseen ja positiivisten vaikutusten todentamiseen.

Verkkonuurisotyön vaikuttavuuden mittaamisen kehittämistyö tulee tehdä yhteistyössä kuntien, seurakuntien ja järjestötahojen kesken yhteisellä areenalla, johon myös valtakunnalliset kehittäjät ja rahoittajat voivat osallistua. Verkkonuurisotyön tavoitteiden yhteinen määrittely valtakunnallisella tasolla on välttämätöntä, jotta vaikuttavuusmittareita voidaan yhteisesti rakentaa. Kehitystyössä on huomioitava verkkonuurisotyön realiteetit, kuten nuorten anonyymius ja toiminnan lyhytkestoisuus. Vaikuttavuuden mittaaminen ei saa nostaa nuorten kynnystä osallistua verkkonuurisotyön eri toimintamuotoihin.

Asiasanat: verkkonuurisotyö, arviointi, vaikuttavuus, vaikuttavuusketju, nuorisotyö

ESIPUHE

Vaikuttavuuspuhe ei ole nuorisoalalla mikään uusi ilmiö. Usein keskustelu kuitenkin jää filosofiseksi pohdiskeluksi siitä, mitä nuorisotyö on ja millaista vaikuttavuutta sillä voi olla. Pohdinta on arvokasta, mutta ylätasoinen vaikuttavuuskeskustelun ohella toimialalla tarvitaan myös kehittämislähtöistä keskustelua siitä, mitä konkreettisia työkaluja ja mittareita nuorisotyössä voidaan hyödyntää toiminnan vaikuttavuuden osoittamiseen. Käsillä oleva tutkimus verkkonuurisotyön vaikuttavuudesta on yksi avaus tähän keskusteluun.

Tutkimuksen tilaajana toiminut Verke koordinoi digitaalisen nuorisotyön osaamiskeskusta. Verken kymmenvuotinen historia kiinnittyy vahvasti suomalaiseen verkkonuurisotyöhön ja sen kehitykseen. Nuorisotyötä on tehty verkkoympäristöissä moninaisesti jo yli kaksikymmentä vuotta, mutta koronapandemia on nostanut verkkonuurisotyön aivan uudella tavalla nuorisotyön ytimeen. Työtapa ei siis ole uusi. Sen sijaan uutta on se, että verkkonuurisotyöstä on tullut – ainakin toistaiseksi – osa lähes jokaisen nuorisoalan organisaation palvelutarjontaa ja nuorisotyön ammattilaisen työkalupakkia.

Vaikka verkkonuurisotyöllä on varsin pitkät perinteet Suomessa, toimialalla on ollut haastetta tehdä näkyväksi ja osoittaa konkreettisesti, mitä yhteiskunnallista hyötyä eli vaikuttavuutta verkkonuurisotyöllä saavutetaan. Verken useana vuonna toteuttamissa kunta- ja järjestökyseilyissä on tullut ilmi, että nuorisotyöntekijät kokevat hahmottavansa esihenkilöitä paremmin digitaalisen nuorisotyön hyödyt. Tämä kertoo siitä, että toiminnan merkitys on helpommin havaittavissa käytännön tekemisessä kuin organisaatiossa. Tulos ei ole yllättävä, ja se on yleistettävissä moneen muuhunkin nuorisotyöhön. Se osoittaa, että meiltä puuttuvat riittävät työkalut ja mittarit nuorisotyön laajemman merkityksen näkyväksi tekemiseen. Työntekijän henkilökohtainen kokemus nuorisotyön merkityksellisyydestä ei yksinkertaisesti riitä.

Verkkonuurisotyön vaikuttavuuden osoittaminen ei ole helppoa. Ei ole olemassa yhtä tapaa tehdä nuorisotyötä verkossa, vaan toimintamuodot, menetelmät ja sisällöt ovat hyvin moninaisia. Niin ikään kohderyhmä vaihtelee suuresti – välillä kun emme tiedä oikeastaan mitään tavoitettujen nuorten taustasta. Lisäksi valitun verkkoympäristön ominaispiirteet vaikuttavat hyvin paljon siihen, millaista toimintaa siellä voidaan järjestää ja mitä tietoa sieltä voidaan kerätä.

Verkkonuurisotyöhön siis liittyy vaikuttavuuden osoittamisen näkökulmasta monia haasteita perinteisempään nuorisotyöhön verrattuna. Toisaalta digitaaliset palvelut ja uudenlainen

teknologia mahdollistavat uudentyyppisiä tapoja kerätä tietoa toiminnan laadusta ja vaikuttavuudesta. Samaan aikaan meidän tulee varmistaa, että tiedon kerääminen on eettisesti ja lainsäädännöllisesti kestävällä pohjalla.

Kenellä sitten on vastuu osoittaa, mitä vaikuttavuutta verkkonuorisotyöllä tai ylipäänsä nuorisotyöllä on? Meillä jokaisella nuorisoalan toimijalla. Valtiovallan tehtävänä on luoda nuorisopolitiikan keinoin raamit sille, millaista yhteiskunnallista vaikuttavuutta se haluaa rahoittamallaan toiminnalla tavoitella. Osaamiskeskusten ja muiden valtakunnallisten toimijoiden tehtävä on omien toiminta-alueidensa kautta tukea nuorisopoliittisten tavoitteiden toteutumista. Nuorisoalan tutkijoiden tärkeänä tehtävänä on tuottaa toimialaa koskevaa tieteellistä tietoa, kuten vaikuttavuustietoa, nuorisopolitiikan ja nuorisotyön kehittämisen tueksi. Mutta vastuu nuorisotyön vaikuttavuuden osoittamisesta on aina myös nuorisotyön organisaatioilla ja työtä tekevilla nuorisotyön ammattilaisilla. Organisaatioiden itsensä tehtävä on tunnistaa ja tehdä näkyväksi, mihin tarpeisiin toiminnalla vastataan, mitä tavoitteita toiminnalla edistetään, millaisia toimenpiteitä tarvitaan, miten resursseja käytetään ja mitä vaikutuksia toiminnalla saavutetaan.

Nuorisotyön vaikuttavuuspuhe kuulostaa välillä monimutkaiselta, mutta vaikuttavuuden arviointia ei tule pelätä. Kysymys on viime kädessä siitä, että nuorisotyön ja jokaisen nuorisotyötä tekevän ammattilaisen pitää pystyä osoittamaan, mitä hyötyä omasta työstä on. Tämä vaatii uudenlaista vaikuttavuusajattelua meiltä kaikilta sekä osaamista soveltaa ajattelua omaan työhönsä. Kun osaa paremmin sanoittaa ja osoittaa oman työnsä merkitystä, on jo ottanut vaikuttavuustyössä aimo harppauksen eteenpäin.

Heikki Lauha
Suunnittelija
Verke

Helsingissä 15.9.2021

SISÄLTÖ

TIIVISTELMÄ.....	3
ESIPUHE	5
1 JOHDANTO.....	8
1.1 Verkkonuorisotyön määritelmä.....	9
1.2 Vaikuttavuuden arvioinnin kulmakiviä verkkonuorisotyöhön.....	11
1.3 Aineistonkeruu ja tutkimusmenetelmät.....	15
2 VERKKONUORISOTYÖN VAIKUTTAVUUDEN ARVIOINNIN NYKYTILA JA TULEVAISUUDEN VISIOT.....	17
2.1 Verkkonuorisotyön tarve ja tavoitteet	19
2.2 Verkkonuorisotyön tulokset ja vaikuttavuus	21
2.3 Vaikuttavuuden mittaamisen problematiikka verkkonuorisotyössä.....	25
2.4 Vaikuttavuuden mittaamisen tulevaisuuden visiot.....	27
3 SUOSITUKSET VERKKONUORISOTYÖN VAIKUTTAVUUDEN MITTAAMISEKSI	32
LÄHTEET	37
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Digitaaliset ympäristöt ovat kiinteä osa nuorten jokapäiväistä elämää. Digitaalisen teknologian hyödyntäminen vuorovaikutussuhteiden ylläpidossa ottaa yhä suurempaa roolia erityisesti nuorten keskuudessa. Verkossa kommunikointi eri sovelluksia hyödyntäen on nuorille luonteva tapa pitää yllä sosiaalisia yhteyksiä. 80 prosenttia nuorista viestittelee kavereidensa kanssa päivittäin, kun taas perinteiset puhelut jäävät pienempään osaan nuorten yhteydenpidossa. Viestimisen muutoksessa näyttäisi olevan kyse pysyvästä ilmiöstä. Myös median merkitys muun muassa ajanvietteenä ja tiedonhaussa on kasvanut viime vuosien aikana. (Salasuo ym. 2021.) Digitalisoitumisen merkitys nuorten elämässä on kiistatta suuri. Uusien vuorovaikutustapojen lisäksi se on luonut nuorille uusia näköaloja ja mahdollisuuksia osallisuuteen. Muutos vaikuttaa vahvasti myös nuorisotyöhön ja käytäntöihin nuorten tukemiseksi. (Eriksson & Tuuva-Hongisto 2019.)

Koronapandemia on edelleen vauhdittanut digitalisaation kehitystä, joka on jo sinänsä ollut universaalistikin nopeaa. Pandemia lisäsi verkkovälitteisen nuorisotyön tarvetta entisestään, kun muun muassa nuorten kasvokkaiset harrastuspalvelut jouduttiin sulkemaan. Nuorisotyössä otettiin laajasti käyttöön erilaisia digitaalisia alustoja, ja verkossa tapahtuvan toiminnan määrä kasvoi merkittävästi (Helin & Moisala 2021; Manu & Puuronen & Ranta 2021). Kasvokkaisten tapaamisten minimointi on osaltaan lisännyt nuorten yksinäisyyttä ja turvattomuuden tunnetta. Pandemian aiheuttamiin kriiseihin ja niistä aiheutuneeseen palvelujen tarpeeseen on kuitenkin pyritty nuorisotyössä vastaamaan. Verkkovälitteisiä palveluja on pandemian aikana lisätty, ja nuoret ovat pitäneet palveluja valtaosin laadukkaina. (Kauppinen ym. 2020.) Digitaalisten ympäristöjen merkityksen uskotaan edelleen kasvavan nuorisotyössä ja nuorten palvelujen järjestämisessä tulevaisuudessa (Eriksson & Tuuva-Hongisto 2019; Malm 2021; Moisala & Polak 2020).

Nuorisotyön sanoittamisella ja arvioinnilla on jo useiden vuosien perinteet. Sen merkityksen arvellaan lisääntyvän tulevaisuudessa entisestään (Malm 2021). Sen sijaan vaikuttavuus-tutkimusta nuorisotyössä on Suomessa tehty vielä suhteellisen vähän (ks. esim. Gretschel, Junttila-Vitikka & Puuronen 2015; Gretschel 2017 ja 2020; Vauhkonen & Hoikkala 2020). Verkkonuorisotyön vaikuttavuutta ei ole tutkittu omana selvityksenään vielä lainkaan. Verkkonuorisotyö vaihtelee työmuodoittain paljon: se on erilaista riippuen esimerkiksi siitä, onko kontekstina kulttuurinen nuorisotyö, etsivä nuorisotyö vai nuorten tukipalvelut (esim. Eriksson 2019).

Kenttä on moniulotteinen myös sen suhteen, millaista vaikuttavuutta verkkonorisotyöllä on norisotyön eri sektoreilla ja mihin vaikutuksiin sillä pyritään. Kuten luvussa 1.2 tarkemmin määrittelemme, vaikutukset liittyvät usein yksittäisiin organisaatioihin, niiden toimintoihin tai jopa yksittäisiin nuoriin, kun taas toiminnan vaikuttavuutta arvioitaessa pyritään arvioimaan vaikuttavuutta yhteiskunnassa yksittäisiä toimijoita laajemmin. Olenaista on tutkia laajemminkin niitä vaikutuksia, joita verkkonorisotyöllä on nuorten elämässä. Sosiaalisen median alustat ja palveluympäristöt ovat nuorille luontevia ja tuttuja käyttää, ja niiden merkitys norisotyössä on tunnustettu. Verkkonorisotyön vaikuttavuutta laajemmissa yhteiskunnallisissa ja kulttuurisissa konteksteissa on syytä tutkia siksikin, että sen uskotaan vastaavan nuorten palvelutarpeisiin.

Tämän selvityksen tarkoituksena on tuottaa alustavaa tietoa verkkonorisotyön vaikuttavuuden mittaamisesta kartoittamalla norisotyön ammattilaisten näkemyksiä siitä, millaista vaikuttavuutta verkkonorisotyöllä koetaan olevan, millaisia vaikuttavuuden arvioinnin menetelmiä on tällä hetkellä käytössä ja millaiset kriteerit voisivat olla valideja verkkonorisotyön vaikuttavuuden arvioinnissa jatkossa. Ammattilaisten näkemysten pohjalta nostetaan esiin keskeisimpiä tekijöitä, joiden pohjalta muodostetaan suosituksia verkkonorisotyön vaikutusten ja vaikuttavuuden systemaattisemman arvioimisen aloittamiseksi ja kehittämiseksi. Selvityksen tavoitteena on toimia ennen kaikkea keskustelun avaajana verkkonorisotyön vaikuttavuudesta ja mahdollisuuksista todentaa sitä. Selvityksen tilaajatahona on digitaalisen norisotyön osaamiskeskusta koordinoiva Verke, jonka kanssa tutkimuskysymykset on muotoiltu.

1.1 Verkkonorisotyön määritelmä

Verkkonorisotyöllä on perinteisesti viitattu kaikkeen internetissä toteutettavaan norisotyölliseen toimintaan (Verke 2019). Timonen on jäsentänyt verkkonorisotyön tarkoittavan reaaliaikaista, verkossa tehtävää norisotyötä, johon kuuluvat menetelminä muun muassa verkkokeskustelut, virtuaaliset norisotilat ja moniammatillinen verkkonorisotyö. Timosen jäsenyyden mukaan verkkonorisotyö on osa laajempaa verkkoperustaista norisotyötä. (Timonen 2010 julkaisussa Sinisalo-Juha & Timonen 2011.) Verkkoperustaisen norisotyön käsite on jo jäänyt puheessa sivummalle; laajana kattokäsitteenä käyttöön on vakiintunut digitaalinen norisotyö. Se pitää sisällään verkkonorisotyön lisäksi laajemmän kattauksen digitaalisuutta hyödyntäviä norisotyön toimintamuotoja. Näitä voivat olla esimerkiksi norisotiloissa tapahtuva mediakasvatus ja pelitoiminta. (Verke 2019.) Myös muun muassa digitaalinen värkkäily kädentaidoissa, nuorten kannustaminen digitaaliseen itseilmaisuuksiin ja digitaalisten työkalujen hyödyntäminen nuorten osallisuustoiminnassa ovat osa digitaalista

nuorisotyötä. Vuosien saatossa verkkonuurisotyö on vakiintunut tarkoittamaan nuorten verkkovälitteistä kohtaamista (Tuominen 2016).

Verkkonuurisotyön perinteiden voidaan katsoa ulottuvan 1990-luvulle, jonka lopulla se alkoi lisääntyä internetin yleistymisen myötä. Verkko avasi nuorisotyölle täysin uudenlaisen välineen ja toimintaympäristön tavoittaa ja kohdata nuoria. Teknologian nopean kehityksen myötä verkkonuurisotyön toimintaympäristöt ovat muuttuneet paljon alkua ajoistaan. Verkkonuurisotyön alkutaipaleen kulta-aikaa elettiin 2000-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä, jolloin nuoria tavoitettiin erityisesti Habbo Hotelista, IRC-Galleriasta ja Demi.fi-sivustolta. 2000-luvun toisella vuosikymmenellä työmuodon ovat mullistanee mobiiliteknologian kehitys ja älypuhelimien tulo osaksi lähes jokaisen nuoren ja nuorisotyöntekijän arkea. (Verke 2019.) Nuorisotyössä virtuaalisten tilojen merkitys materiaalisten tilojen rinnalla onkin nykyään suuri (Eriksson & Tuuva-Hongisto 2019).

Verkkovälitteisyyttä hyödynnetään nuorisotyössä nykyään laajasti. Verken vuonna 2019 toteuttamassa digitaalisen nuorisotyön kyselyssä 91 prosenttia kuntien nuorisotyöntekijöistä oli pitänyt yhteyttä nuoriin viestipalvelun tai sosiaalisen median avulla. Kahdenkeskisiä ohjauskeskusteluja verkossa tai viestipalveluissa oli käynyt 54 prosenttia vastaajista. Kunnissa digitaalisen nuorisotyön hyödyiksi nähtiinkin usein yhteydenpito sekä nuorten tavoittaminen ja kohtaaminen. (Lehtonen 2019.) Järjestöjen osalta tulokset ovat hyvin samansuuntaisia. 80 prosenttia työntekijöistä ja 89 prosenttia vapaaehtoisista kertoi pitäneensä yhteyttä nuoriin viestipalvelun tai sosiaalisen median avulla. Verkkovälitteisiä ohjauskeskusteluja nuorten kanssa oli käynyt 59 prosenttia järjestöjen työntekijöistä ja 47 prosenttia vapaaehtoisista. (Sutinen 2018.) Kaikista yleisintä verkkovälitteinen viestiminen näyttäisi kyselyn perusteella olevan kirkon nuorisotyössä. Kirkon työntekijöistä 94 prosenttia on pitänyt yhteyttä nuoriin sosiaalisen median tai viestipalvelun avulla. Kahdenkeskisiä ohjauskeskusteluja nuorten kanssa verkossa tai viestipalvelussa on käynyt 62 prosenttia heistä. (Turkkila ym. 2019.)

Kuntien ja kirkon nuorisotyössä sekä järjestöjen nuorisotoiminnassa suhtaudutaan digitalisaatioon hyvin myönteisesti (Lehtonen 2019; Sutinen 2018; Turkkila ym. 2019) ja verkkonuurisotyötä tehdään monin eri tavoittein ja menetelmin. Perinteisimpiä verkkonuurisotyön muotoja on nuorten tieto- ja neuvontatyö sekä eri alustoilla toimivat virtuaaliset nuorisotilat. Myös nuorten kuuleminen ja vaikuttamistoiminta ovat siirtyneet yhä enenevässä määrin verkkoon. Viime aikoina, erityisesti koronapandemian aikakaudella, myös nuorten työpaja-toiminnan järjestämistä verkkovälitteisesti on kehitetty usealla taholla. Samoin virtuaalisten pelien luomat ympäristöt ovat osa nuorisotyön toimintakenttää. Sosiaalisen median alustojen hyödyntäminen nuorten kanssa kommunikoitaessa on levittänyt osaksi lähes kaikkea nuorisotyötä, jolloin nuorisotyön hybridi toteuttaminen on osa arkipäivää.

Verkkonuurisotyö on siis kiinteä osa nuorisotyötä, ja sitä voi olla vaikea irrottaa kaikissa tilanteissa omaksi työmuodokseen. Käytännössä verkkovälitteisyys ja kasvokkaisuus vaihtelevat luontevasti nuoren ja nuorisotyöntekijän välisissä vuorovaikutustilanteissa. Digitaalisuus läpäisee lähes koko nuorisotyön kentän ja työmuodot. Verkkonuurisotyö käsitteenä ei enää riitä kuvaamaan kaikkea digitaalisuutta välineellisesti, sisällöllisesti ja toiminnallisesti hyödyntävää nuorisotyötä. Digitaalinen nuorisotyö kuitenkin elää ja muuttuu vahvasti ajassa, jolloin myös sen käytännöt ja määritelmät muuttuvat toisinaan nopeastikin (Lauha ym. 2017).

Digitaalisen nuorisotyön ja verkkonuurisotyön välinen käsitteellinen ero ei ole täysin vaikiintunut, ja termejä käytetään toisinaan ristiin. Tässä tutkimuksessa tarkoitamme verkkonuurisotyöllä nuorten verkkovälitteistä kohtaamista nuorisotyöllisin menetelmin. Katsomme verkkonuurisotyössä verkon olevan ensisijaisesti nuorisotyön toimintaympäristö, jossa toimitaan nuorisotyön eetoksen ja tavoitteiden mukaisesti. Tuoreessa aihepiiriä koskevassa kirjallisuudessa on keskitytty erittelemään digitaalisen nuorisotyön käsitettä. Vaikka tässä tutkimuksessa rajaamme tarkastelumme kohteeksi vain verkkonuurisotyön, katsomme digitaalisen nuorisotyön olevan verkkonuurisotyön kattokäsite. Tällöin digitaalisen nuorisotyön peruseriaatteet pätevät myös verkkonuurisotyön käsitteeseen.

Yksi näistä peruseriaatteista on, että ”käsitteellisesti digitaalinen nuorisotyö ja -toiminta keskittyvät organisaation nuorisoyllisiin ja kasvatuksellisiin prosesseihin ja toimintoihin, joissa hyödynnetään digitaalisuutta eri tavoin” (Lauha 2018). Digitaalista nuorisotyötä ohjaavat samat arvot, etiikka, tavoitteet ja periaatteet kuin muutakin nuorisotyötä (Euroopan komissio 2018). Oleellista digitaalisen nuorisotyön pohtimisessa on näin ollen välineiden sijaan kasvatuksellinen prosessi. Tavoitteiden asettamiseen ja niiden toteutumisen arviointiin tulisi kiinnittää aiempaa enemmän huomiota. (Kiilakoski 2016.) Puhuttaessa verkkonuurisotyön vaikuttavuudesta päädyimme siis lopulta pohtimaan koko nuorisotyön tarvetta, tavoitteita, tuloksia ja lopulta vaikuttavuutta.

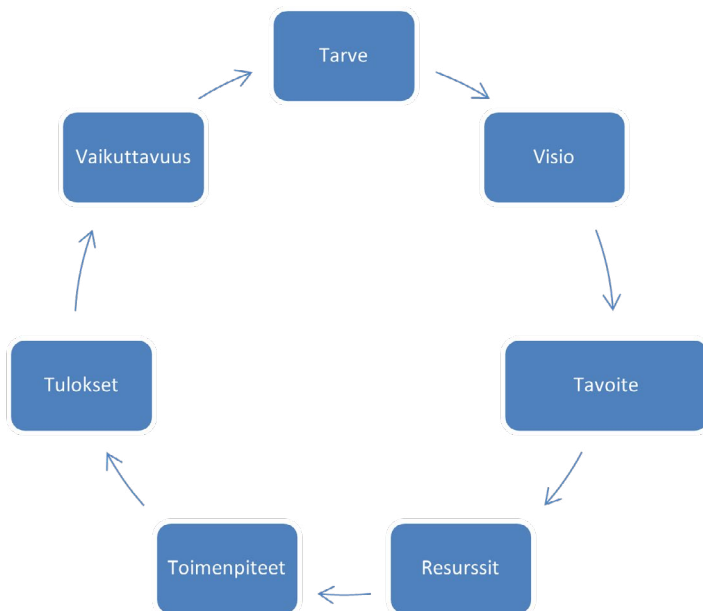
1.2 Vaikuttavuuden arvioinnin kulmakiviä verkkonuurisotyöhön

Vaikuttavuustutkimusten haasteina ovat aina olleet vaikuttavuuden yhteismitalliset kriteerit suhteessa tarkasteltavaan ilmiöön (esim. Pawluczuk ym. 2019). Nuoria koskevaa toimintaa ja toimenpiteitä on aiemmin arvioitu muun muassa niiden vaikutusten kautta, joita toimenpiteillä on ollut nuorten toimintaan sekä sosiaalisiin ja yhteisöllisiin suhteisiin. Vaikutukset ovat olleet esimerkiksi yksilöllisiä ja elämänhallintaan liittyviä toimintatapojen muutoksia

tai muutoksia sosiaalisessa toiminnassa. (Pawluczuk ym. 2019.) Toiminnan *vaikuttavuutta* arvioitaessa on sen sijaan pyrittävä arvioimaan nuorisotyön toiminnan vaikutuksia yhteiskunnassa yksittäisiä toimijoita laajemmin. Toiminnan vaikuttavuutta voidaan tarkastella myös organisaation tai laajemmin nuorisotalon toiminnan, kuten nuorisotyöhön ja sen onnistumiseen liittyvien vaikutusten, kannalta.

Kuten Katja Anoschkin (2019) kirjoittaa julkaisussa *Vaikuttavuuden jäljillä*, vaikuttavuuden käsite sekä sen lähikäsitteet eivät ole vakiintuneita. Erityisesti vaikutuksen ja vaikuttavuuden käsitteiden välinen ero on syytä tunnustaa. Vaikutuksella tarkoitetaan niitä muutoksia yhteiskunnassa, ihmisissä tai ympäristössä, jotka syntyvät välittömästi tai välillisesti toiminnan seurauksena. Kaikella toiminnalla voidaan katsoa olevan jonkinlaista vaikutusta yhteiskuntaan. Vaikuttavuus sen sijaan vaatii tavoitteellisuutta. Yhteiskunnallinen vaikuttavuus on määritelty ”inhimilliseksi hyvinvoinniksi ja positiiviseksi yhteiskunnalliseksi muutokseksi, joka syntyy usean toimijan samaan tavoitteeseen tähtäävän toiminnan tuloksena”. (Anoschkin 2019.)

Hyödynämme tässä tutkimuksessa aktiivisesti *Hyvän Mitta* -hankkeessa tehtyä yhteiskunnallisen vaikuttamisen kehittämistyötä. Tämä oli myös tutkimuksen tilaajan toive. Hyvän Mitta -hankkeessa on kehitetty vaikuttavuusketju vaikuttavuuden suunnitteluun, johtamiseen ja arviointiin. Vaikuttavuusketju kuvaa, mitä muutosta halutaan saada aikaan ja miten. Sovellamme tässä tutkimuksessa vaikuttavuusketjua verkkonuorisotyön vaikuttavuuden mittaamisen jäsentämiseksi. Kuvassa 1 on esitetty vaikuttavuusketjun osa-alueet, jotka ovat tarve, visio, tavoite, resurssit, toimenpiteet, tulokset ja lopulta vaikuttavuus. (Anoschkin 2019.)

Kuva 1. Vaikuttavuusketju työkaluna vaikuttavuuden suunnitteluun, johtamiseen ja arviointiin (Anoschkin 2019).

Vaikuttavuusketjun kiinteänä osana ovat tarpeen ja tavoitteiden määrittely. Toiminnalle ja sen vaikuttavuudelle asetetaan visio, joka määritellään olemassa olevasta tarpeesta käsin. Verkkonuorisotyön näkökulmasta oleellisia kysymyksiä vision määrittämiseksi ovat esimerkiksi seuraavat: Millaisia tarpeita, joihin verkkonuorisotyö voisi vastata, yhteiskunnassa ilmenee? Mitä parhaimmillaan tapahtuisi, jos toiminta toteutuisi parhaalla mahdollisella tavalla? Mikä muuttuisi ja millä tavoin paremmaksi?

Vision määrittelyn jälkeen asetetaan konkreettiset tulostavoitteet, joiden avulla visio on saavutettavissa. Varsinaisia ratkaisuja ja resursseja tulee miettiä vasta tavoitteiden asettamisen jälkeen, jolloin fokus siirtyy toiminnan kehittämiseen ja vaikuttavuuden investointiin. Verkkonuorisotyössä hyvä toiminnan tavoite on konkreettinen, mitattava, saavutettava, merkityksellinen ja aikaan sidottu. Tavoitteen käsitteen tulee näin ollen olla yksiselitteinen ja kohderyhmän tarkasti rajattu. Tulosuotoon määritellyt tavoitteet voivat itsessään toimia mittareina. (Anoschkin 2019.)

On tärkeää huomata, että toiminnalle asetetut tavoitteet voivat olla myös keskenään ristiriidassa, jolloin on syytä tarkastella, onko jokin tavoite syytä määritellä ehdolliseksi. Kohderyhmää kannattaa usein myös segmentoida eli jakaa osiin, jos se vain on mahdollista. Verkkonuorisotyö on toimintamuotona monimuotoista, ja toiminnan eri muodoilla on myös erilaiset tavoitteet. Siksi segmentointi on erityisen tärkeää. Tavoitteissa voidaan nähdä kolme tasoa: 1) yleinen taso, joka sisältää retorisia tavoitteita, 2) strateginen taso, johon kiinnittyvät visio ja vaikutustavoitteet ja jonka sisällä on tulostavoitteet sekä 3) toiminnan taso, jossa on tuotostavoitteita ja toimenpidetavoitteita. (Anoschkin 2019.)

Vaikuttavuusketjun yksinkertaisimpana osiona voidaan pitää resursseja ja toimenpiteitä, joiden avulla tavoiteltuihin tuloksiin päästään. Oleellista on ymmärrys siitä, miten organisaation toiminta tuottaa verkkonuorisotyössä halutun muutoksen. Tulokset sen sijaan kertovat niistä konkreettisista muutoksista, joita kohderyhmän elämässä on tapahtunut verkkonuorisotyön seurauksena. Tulosten arviointi tapahtuu aina suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Vaikuttavuusketjun viimeinen linkki on vaikuttavuus, jossa tarkastellaan pitkällä aikavälillä verkkonuorisotyön tuloksia suhteessa prosessin alussa määriteltyyn tarpeeseen. Keskeisenä kysymyksenä on, kuinka paljon verkkonuorisotyössä valittu toimintatapa on tuottanut inhimillistä ja taloudellista hyötyä yhteiskunnalle. (Anoschkin 2019.)

Verkkonuorisotyötä tekevien organisaatioiden työntekijöille ja sidosryhmille voi avautua uusia näkökulmia toimintaan vaikuttavuusketjun osia pohtimalla ja arvioimalla, jolloin muodostuu myös syvempi ymmärrys oman toiminnan vaikuttavuudesta. Vaikuttavuusketjussa laajempaa yhteiskunnallista tasoa kuvaavat tarve, visio ja itse vaikuttavuus. Tavoite,

resurssit, toimenpiteet ja tulokset sen sijaan kuvaavat verkkonuorisotyön konkreettista tasoa. Eri tasoista huolimatta ketjun jokaisen osan on linkityttävä tiiviisti seuraavaan. (Anoschkin 2019.)

Perinteisesti vaikuttavuuden arvioinnissa on hyödynnetty arvioitavan palvelun tavoitteita, panoksia, tuotoksia, tuloksia (ts. koettu hyödyllisyys) sekä vaikutuksia (aiotut ja ei-aiotut, myönteiset ja kielteiset). Tämän lisäksi vaikutuksia on arvioitu suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. (Virtanen 2007.) Tiedon luotettavuus lisääntyy monenlaisia mittareita käytettäessä. Tiedonkeruu voidaan toteuttaa monin tavoin, esimerkiksi fokusryhmähaastattelulla, kyselyllä tai standardoiduilla testeillä.

Arviointiin oletetaan kuuluvan ainakin kolmenlaisia mittareita (Anoschkin 2019):

1. prosessimittarit, jotka ohjaavat toimintaa ja varmistavat toiminnan laatua
2. tulostimittarit, jotka mittaavat muutoksen moninaisuutta
3. vaikuttavuusmittarit, jotka tekevät muutoksen näkyväksi yhteiskunnassa.

Usein mittaristossa on eniten prosessimittareita, jotka kuvaavat toiminnan ja osallistujien määrää sekä käytettyjä resursseja. Prosessin laadun mittaamisella tarkastellaan, täyttyvätkö verkkonuorisotyössä ne kriteerit, joita vaikutuksen aikaansaaminen edellyttää. Tulostimittareita voidaan asettaa verkkonuorisotyön luonne huomioiden eri aikajännteille. Tulostimittarit ovat aina suhteessa tavoitteisiin, jolloin ne luonnollisesti määräytyvät kohderyhmän ja tavoitteiden mukaisesti. Vaikuttavuusmittarit tekevät näkyväksi muutoksen suhteessa yhteiskunnalliseen tarpeeseen. Vaikuttavuusmittareissa keskitytään verkkonuorisotyön laatuun määrän sijasta. Pyrkimys on todentaa, miten verkkonuorisotyö on vaikuttanut aikaansaatuun yhteiskunnallisen tason muutokseen. (Anoschkin 2019.)

Jotta verkkonuorisotyön vaikuttavuutta voidaan mitata, muutos on pystyttävä todentamaan. Samalla todentamisessa on oleellista tietää lähtötilanne. Yksinkertaistetusti ajateltuna selkein tapa seurata muutosta olisi muutoksen mittaaminen sekä ennen toimintaa että sen jälkeen. Jokaiselle mittarille on tällöin määriteltävä lähtötilanne, ja toimintaa on seurattava jatkuvasti. Kohderyhmän taustatietojen avulla on tärkeää selvittää, ketkä eivät hyödy toiminnasta tai jättäytyvät pois ennen sen päättymistä. Tämä ei kuitenkaan ole ihmistieteissä kovin helposti ja luotettavasti toteutettavissa. Vapaaehtoisessa, usein anonyymissa verkkonuorisotyössä jo nuorten taustatietojen selvittäminen voi olla mahdotonta. On myös syytä välttää tietoähkyä keräämällä vain olennainen tieto, jolle on käyttöä toiminnan kehittämisessä ja joka on arvokasta sidosryhmille. (Anoschkin 2019.)

1.3 Aineistonkeruu ja tutkimusmenetelmät

Tämän selvityksen tavoitteena on tuottaa alustavaa tietoa siitä, miten verkkonuurisotyön vaikuttavuus mielletään ja miten sitä arvioidaan tällä hetkellä nuorten palveluissa verkkonuurisotyöstä vastaavien nuorisotyöntekijöiden sekä verkkonuurisotyötä tekevien organisaatioiden johdon keskuudessa. Samalla selvitys tuottaa nuorisotyön kentälle tietoa siitä, millaisin kriteerein vaikutusten ja vaikuttavuuden arviointia kannattaa jatkossa kehittää. Selvityksen tavoitteena on ennen kaikkea toimia keskustelun avaajana verkkonuurisotyön vaikuttavuuden tematiikasta ja mahdollisuuksista todentaa sitä.

Selvitys toteutettiin kvalitatiivisin tutkimusmenetelmin. Informanteiksi haettiin ensin nuorisotyön organisaatioita kunta-, seurakunta- ja järjestösektoreilta eri puolilta Suomea. Haastateltaviksi pyydettiin johtajia ja verkkonuurisotyöstä vastaavia työntekijöitä. Organisaatioiden valinnassa huomioitiin eri organisaatiosektorit, alueellisuus ja organisaatioiden toimintamuodot verkkonuurisotyön osalta. Haastateltavien valinnassa huomioitiin ensisijaisesti ne tahot, jotka jo tällä hetkellä tilastoivat ja dokumentoivat verkkonuurisotyötä sekä arvioivat toimintaansa.

Organisaatiot valittiin case-tyyppisesti kunta- (3), järjestö- (3) ja seurakuntasektoreilta (2) niin, että yksilöhaastatteluihin kutsuttiin kustakin organisaatiosta johtotason henkilö ja verkkonuurisotyöstä vastaava henkilö. Yhden organisaation kohdalla haastateltiin vain yhtä henkilöä. Yksilöhaastatteluja tehtiin näin ollen yhteensä 15. Tämän määrän arvioitiin tutkimuksen resursseihin suhteutettuna antavan tarvittavan tietopohjan nykytilasta sekä johtotason että verkkonuurisotyöstä vastaavan henkilöstön näkökulmista.

Aineistonkeruu toteutettiin kahdessa vaiheessa. Ensimmäinen vaihe koski organisaatioiden johdon ja työntekijöiden näkemyksiä siitä, millaisia vaikutuksia verkkonuurisotyöllä tavoitellaan, millaista vaikuttavuutta verkkonuurisotyöllä nähdään olevan ja millä tavoilla vaikuttavuutta arvioidaan organisaatiossa tällä hetkellä. Näkemyksiä kartoitettiin haastattelemalla informanteja Teams-alustalla teemahaastattelumenetelmällä (ks. haastattelurungot liitteestä 1). Haastattelurungon teemat mukailivat vaikuttavuusketjun eri osa-alueita. Haastattelut litteroitiin sanatarkasti ja analysoitiin teemallisesti eritteleviä analyysimenetelmiä käyttäen.

Aineistonkeruun toisessa vaiheessa tarkasteltiin nuorisoalan organisaatioiden edustajien näkemyksiä siitä, millä tavoilla verkkonuurisotyön vaikuttavuutta pitäisi ja voitaisiin systemaattisesti arvioida tulevaisuudessa. Teams-alustalla toteutetulla fokusryhmähaastattelulla kartoitettiin näkemyksiä niistä keskeisimmistä tekijöistä ja kriteereistä, joiden kautta verkkonuurisotyön vaikuttavuuden arviointia tulisi kehittää. Fokusryhmähaastattelut mahdollis-

tivat yhteisen, organisaatiotasot ylittävän ja yhdistävän, kehittämispainotteisen tarkastelun, jossa hyödynnetään myös yksilöhaastatteluista analysoitua tietopohjaa nykytilasta.

Fokusryhmähaastatteluita tehtiin neljä, ja niistä kuhunkin osallistui kolmesta viiteen henkilöä. Informantteja oli näin ollen yhteensä 16. Ryhmähaastattelut rakennettiin niin, että kuntasektorille, järjestöille ja seurakunnan edustajille oli omat fokusryhmänsä. Näihin haastatteluihin osallistui myös jo ensimmäiseen yksilöhaastatteluun osallistuneita johtotason henkilöitä, joilla on vastuu organisaatioissa verkkonuurisotyön vaikuttavuuden arvioinnista ja kehittämisestä. Lisäksi fokusryhmähaastatteluihin kutsuttiin nuorisoalan osaamiskeskustoiminnassa mukana olevien organisaatioiden edustajia sekä muita nuorisoalan valtakunnallista kehittämistoimintaa ja edunvalvontaa tekeviä organisaatioita. Yksi fokusryhmähaastattelu koostui nuorisoalan keskeisten rahoittajatahojen edustajista. Tulokset raportoidaan anonymisti, jolloin haastatteluun osallistuneita tahoja ei mainita tunnistettavasti.

Haastatteluaineistojen tarjoaman tiedon pohjalta kehitimme ja koostimme suosituksia nuorisoalan organisaatioille toimenpiteistä, joita tarvitaan verkkonuurisotyön vaikuttavuuden arvioinnin kehittämiseksi. Siten selvitys tuottaa nuorisoalalla sovellettavaa tietoa sekä välineitä verkkonuurisotyön vaikutusten ja vaikuttavuuden arvioinnin kehittämiseksi tulevaisuudessa.

2 VERKKONUORISOTYÖN VAIKUTTAVUUDEN ARVIOINNIN NYKYTILA JA TULEVAISUUDEN VISIOT

Nuorisotyön dokumentointiin ja arviointiin on kehitetty useita eri järjestelmiä ja tapoja. Nuorisotyön dokumentointi on hajaantunut erityisesti kunnallisessa nuorisotyössä eri tilastointijärjestelmiksi työmuodon mukaan. Valtakunnallisia tilastointijärjestelmiä ovat muun muassa kunnallisen nuorisotyön Logbook ja Lokikirja sekä kehitysvaiheessa oleva Kuntaliiton kansallinen dokumentointijärjestelmä kuntien nuorisotyöhön. Tieto-, neuvonta- ja ohjaustyössä käytetään Nuti-tilastointityökalua. Työpajatoiminnassa on käytössä PARty- ja etsivässä nuorisotyössä PARent-asiakasrekisteri, joita ylläpitää aluehallintovirasto. Lisäksi aluehallintovirasto kerää ja kokoaa laajasti nuorisotyön tunnuslukuja nuorisotilastot.fi -sivustolle. Verkkonuorisotyölle ei ole kehitetty omaa valtakunnallista tilastointijärjestelmää, vaan se on osa edellä mainittujen työmuotojen dokumentointia vaihtelevin painotuksin ja määritelmien. Lisäksi nuorisotalalla on lukuisia oman organisaation käyttöön luotuja käytäntöjä kerätä tietoa nuorisotyöstä työmuodon kehittämiseksi ja sen tarpeellisuuden perustelemiseksi päättäjille ja rahoittajille.

Nuorisotyön vaikutusten esiin saamiseksi on kehitetty useita eri malleja. Yksi monipuolisimmista ja verkkonuorisotyöhön sovellettavissa olevista malleista on Anu Gretschelin (2020) kehittämä avoimen nuorisotyön arviointiväline. Mallissa arviointiprosessi on jaettu neljään osa-alueeseen, jotka ovat 1) palvelujen käyttöaste, 2) palvelujen tarpeisiin vastavuus, 3) palvelun käyttäjien tyytyväisyys ja heidän arvionsa vaikutuksista sekä 4) palvelun yhdenvertaisuuden kehittäminen. Osa-alueet ovat jo itsessään tärkeitä, sillä ne tarjoavat mielenkiintoisia tuloksia ja tunnuslukuja. Lisäksi niiden pohjalta on mahdollista muodostaa viides, toiminnallinen tehokkuutta kuvaava tunnusluku. Kohdennetun nuorisotyön puolella taas etsivän nuorisotyön ja työpajatoiminnan vaikutuksia mitataan Sovarilla, sosiaalisen vahvistumisen mittarilla, joka pohjaa nuoren omaan kokemukseen sosiaalisesta vahvistumisestaan palvelun aikana (Into 2021; Kinnunen 2016).

Vamos-hankkeen vaikuttavuustutkimuksessa (Merikukka ym. 2021) todetaan, että satunnaistettua vertailukoeasetelmaa pidetään luotettavimpana vaikuttavuuden arvioinnin tapana. Se on kuitenkin hyvin vaikea toteuttaa käytännössä yhteiskuntatieteissä tutki-

museettisista ja tietosuojasyistä: nuorista tarvittaisiin laajasti erilaisia taustatietoja, ja toisaalta vaikutusten pysyvyyden mittaaminen pidemmällä aikavälillä on monimutkaista. Vamos-hankkeen vaikuttavuuden arvioinnissa päädyttiinkin kvasikokeelliseen asetelmaan, jossa Vamos-palveluissa mukana olleita nuoria verrattiin THL:n kohorttiaineistoon. Tutkimuksessa ei kuitenkaan pysytty ainoastaan tilastoaineistossa, vaan siinä hyödynnettiin laadullista haastattelututkimusta. Tutkimushaastattelujen avulla saadaan monisyisempi ymmärrys nuorten tilanteesta sekä palautetta niistä vaikutusmekanismeista, jotka nuoret ovat kokeneet merkityksellisiksi.

Kansainvälisessä nuorisotyössä on kehitetty vaikuttavuusajattelua Erasmus+-hankkeiden osalta (Jousilahti ym. 2019) sekä pohdittu kansainvälisen nuorisotyön arviointia (Gretschel ym. 2017). Kunnallisen nuorisotyön arvioinnissa on painotettu auditointi- ja itsearviointia, jota jatkokehitetään Kunnallisen nuorisotyön osaamiskeskus Kanuunassa. Lisäksi mainitsemisen arvoisia ovat sosiaalisen tilinpidon prosessit, joilla voidaan tarkastella organisaation sosiaalista ja yhteiskunnallista tulosta (Björk & Siltanen 2009). Verkkonuorisotyön osalta on kehitetty yleiseurooppalaista digitaalisen nuorisotyön vaikuttavuuden arvioinnin työkalua, joka perustuu riskien arviointiin (Digital Youth Work 2019).

Kokosimme erilaisia arviointimalleja liitteeseen 2. Näistä jokaisella olisi annettavaa verkkonuorisotyön vaikuttavuuden arvioinnin kehittämistyössä, vaikka tässä tutkimuksessa keskitymme *Hyvän Mitta* -hankkeen vaikuttavuusketjuun. Liitteessä 2 lukija voi myös tutustua avoimen nuorisotyön arviointivälineeseen. Välineen vahvuus piilee siinä, että arviointitietoa kootaan usealta taholta ja hyvin monin erilaisin välinein kyselyistä vuorovaikutteisempiin tapoihin pyrkien tavoittamaan työn useita erilaisia аспекteja. Liitteessä esitellään myös sosiaalinen tilinpito, jolla tarkoitetaan tietyn ajanjakson ajalle asetettujen tavoitteiden toteutumisen seuranta ja tulosten tarkastelusta syntyvää raportointia. Esittelemme liitteessä myös NettiSaappaan, Vaikuttava Erasmus+:n sekä Sovari-vaikutusmittarin.

Raportin tässä osiossa tarkastellaan kahdeksan verkkonuorisotyötä tekevän organisaation haastattelujen pohjalta, miten vaikuttavuusketjun (Anoschkin 2019) eri osa-alueet on huomioitu nuorisotyön organisaatioiden verkkonuorisotyön arvioinnissa. Lisäksi tuodaan esiin organisaatioiden ratkaisuja verkkonuorisotyön dokumentointiin ja vaikutusten arviointiin. Pohdimme myös haastatteluissa esiin nousseita haasteita, jotka tulisi huomioida verkkonuorisotyön vaikuttavuuden mittaamisen kehitystyössä. Lopuksi on avattu fokusryhmähaastatteluiden tuottamia tulevaisuuden visioita verkkonuorisotyön vaikuttavuuden mittaamiseksi.

2.1 Verkkonuorisotyön tarve ja tavoitteet

Tutkimukseen osallistuneet kahdeksan kunta-, järjestö- ja seurakuntaorganisaatiota toteuttavat verkkonuorisotyötä monin eri menetelmin. Tässä luvussa kuvattavia verkkonuorisotyön tarvetta ja tavoitteita toteutetaan mediakasvatuksen, nuorten tieto- ja neuvontatyön, chat-keskusteluiden, osallisuustoiminnan, pelikasvatuksen, rippikoulutoiminnan, verkkoaktiivisuuden ja verkkonuorisotalotoiminnan keinoin. Verkkonuorisotyö toimii lukuisilla eri alustoilla, joista tässä aineistossa ovat edustettuina WhatsApp, Snapchat, TikTok, Monio, Instagram, Facebook, Teams, YouTube, Discord, Jodel, Minecraft ja Twitch organisaatioiden omia verkkosivuja unohtamatta. Toiminta on suunnattu pääsääntöisesti 9–25-vuotiaille nuorille. Eri ikäryhmien toiminta painottuu eri alustoille.

Vaikuttavuusketju lähtee liikkeelle toiminnan tarpeesta. Haastatellut organisaatiot määrittivät verkkonuorisotyön tarvetta pääsääntöisesti toiminnan saavutettavuuden kautta. Nuorisotyön ytimenä katsottiin olevan nuorten kohtaaminen, jolloin nuorisotyön tulee aktiivisesti olla niissä paikoissa, joissa nuoretkin ovat. Aineiston perusteella verkkonuorisotyöllä pyritään tarjoamaan turvallinen ympäristö erityisesti niille nuorille, jotka eivät koe nuorisotiloja omiksi paikoikseen. Varsinkin valtakunnallisissa verkkonuorisotyön palveluissa on havaittu, että niitä käyttävät erityisen paljon itsensä yksinäisiksi kokevat nuoret. Taustalla on usein myös kiusaamiskokemuksia. Anonyymi, aikuisen ohjaama, turvallinen verkkoympäristö tarjoaa usealle nuorelle kasvokkaisia toimintoja matalamman kynnyksen osallistua ryhmän toimintaan. Verkkoa toimintaympäristönä on hyödynnetty myös piipahtelevaan toimintaan, jossa nuori voi itse määrittää osallistumisensa intensiteetin ja keston. Verkkonuorisotyö tarjoaa myös pienillä paikkakunnilla asuville nuorille laajempia mahdollisuuksia osallistua toimintaan, jota ei välttämättä löydy omalta paikkakunnalta. Samansuuntaisia havaintoja verkkonuorisotyön tarpeesta ja kohderyhmästä on tehty myös viimeaikaisessa verkkonuorisotyötä koskevassa tutkimuksessa (Aaltonen & Kivijärvi 2019; Eriksson & Tuuva-Hongisto 2019; Malm 2021; Moisala 2020).

Vaikuttavuusketjun mukaisesti tarpeen määrittämisen jälkeen on kiteytettävä visio ja tavoitteet. Verkkonuorisotyön tavoitteita on kartoitettu aiemmin osana kunnille, järjestöille ja seurakunnille suunnattuja digitaalisen nuorisotyön tilannetta hahmottavia selvityksiä (Lehtonen 2019; Sutinen 2018; Turkkila ym. 2019). Kyselyjen tulokset osoittavat, että digitaalisen nuorisotyön tavoitteiden jäsentämisessä on vielä työtä. Kuntien nuorisotyöntekijöistä 53 prosenttia koki, että digitaaliselle nuorisotyölle ei ole asetettu riittävän selkeitä tavoitteita. Esimiehistä 61 prosenttia nosti yhdeksi merkittävimmistä digitaalisen nuorisotyön haasteista puutteelliset tavoitteet (Lehtonen 2019). Järjestöjen esimiehistä 56 prosenttia totesi, ettei digitaaliselle nuorisotoiminnalle ole asetettu tavoitteita. Järjestöjä koskeva tulos

ei ole yleistettävissä pienen vastaajajoukon vuoksi, mutta se näyttää samansuuntaiselta kuntatoimijoiden vastausten kanssa. (Sutinen 2018.) Seurakuntien kohdalla 80 prosenttia vastaajista totesi, ettei digitaaliselle nuorisotyölle ole asetettu tavoitteita (Turkkila ym. 2019).

Tavoitteiden puuttuminen kertoo ennemminkin nuorisotyön käytäntöihin sisäänrakennetuista, julkilausumattomista tavoitteista kuin niiden puuttumisesta kokonaan. Tavoitteiden asettaminen on kuitenkin välttämätöntä työn vaikutusten ja yhteiskunnallisen merkityksen osoittamiseksi. (Lauha ym. 2017.) Nuorisotyön tavoitteet ovat sidoksissa organisaatioon ja toiminnan kohderyhmään, jolloin ne voivat vaihdella eri organisaatioiden välillä runsaasti (Verke 2019). Haastateltujen organisaatioiden tavoitteet verkkonuorisotyölle vaihtelivat vapaa-ajantoiminnan järjestämisestä rikosten ennaltaehkäisyyn. Tavoitteista oli kuitenkin löydettävissä kolme pääluokkaa, jotka olivat nuorten osallisuuden vahvistaminen, yhteisöllisyyden luominen ja nuorten tukeminen vaikeissa elämäntilanteissa. Luonnollisesti ryhmämuotoisessa verkkonuorisotyössä toiminnan tavoitteet keskittyivät yksinäisyyden ehkäisyyn tukemalla nuorten ystävyyssuhteiden syntymistä yhdessä tekemisen kautta. Tärkeänä pidettiin turvallisen ja mielekkään ympäristön luomista, jossa nuoren on mahdollista rakentaa omaa identiteettiään.

”Vaikka ei aina nuori kertoisi elämänsä tärkeimmistä ja suurimmista asioista, on tärkeää, että on paikka, jossa viettää turvallisten aikuisten kanssa aikaa.” (H9)

Verkkovälitteisessä yksilötyössä tavoitteet keskittyivät enemmän nuorten henkilökohtaisissa elämänhaasteissa tukemiseen ja ohjaamiseen tarvittaessa muiden palvelujen piiriin. Osa toimijoista painotti tavoitteissaan nuorten yleisen hyvinvoinnin edistämisen lisäksi erilaisten taitojen, kuten medialukutaidon ja työelämätaitojen, oppimista. Eri tavoitteista huolimatta nuorten osallisuuden edistäminen yhdisti lähes kaikkia toimijoita. Osallisuus nähtiin nuoren osallisuutena omaan elämäänsä sekä lähiyhteisöihin. Nuoren rooli verkkonuorisotyössä on olla aktiivinen toimija. Nuoria haluttiin aktivoita ja opettaa kansalaistoimintaan. Sen kautta osallistuminen yhteiskunnallisempiinkin vaikuttamisen foorumeihin olisi tulevaisuudessa luontevampaa.

Aineisto mukaillee verkkonuorisotyön osalta Dana Cohlmeysin (2016) ajatusta, jonka mukaan ”digitaalisessa nuorisotyössä on ennen kaikkea kyse nuorten osallisuuden vahvistamisesta digitaalisilla tavoilla nuorisotyön perinteitä ja ihanteita noudattaen”. Erityisesti paikallisella tasolla, seurakunta- ja kuntaorganisaatioissa, haastateltavat nostivat esiin, että verkkonuorisotyön tavoitteet ovat yhteneväiset muun nuorisotyön tavoitteiden kanssa. Verkkonuorisotyötä kuvattiin toimintaympäristönä ja työvälineenä, joka tulisi nähdä luonnollisena osana nuorisotyötä.

Vaikuttavuusketjua mukailevat toiminnan tarve ja tavoitteet tuntuivat olevan haastatelluissa järjestöorganisaatioissa jäsentyneempiä ja rajatumia niiden oman ideologian ja toiminnan painopisteiden mukaisesti. Järjestöpuolella tavoitteiden määrittämiseen linkittyi vahvasti myös rahoitusmuoto, jonka turvin verkkonuorisotyötä tehdään. Avustushakemukset pakottavat jäsentämään toiminnan tavoitteita vuosittain, ja toisinaan tavoitteet ovat jo valmiiksi määriteltyjä rahoittajan toimesta. Organisaatioiden erilaisista tavoitteiden painotuksista huolimatta aineiston perusteella voidaan todeta, että verkkonuorisotyön tavoitteiden määrittämisessä olennaista on nuorisotyö eikä niinkään verkko.

2.2 Verkkonuorisotyön tulokset ja vaikuttavuus

Vaikuttavuusketjussa tarpeen ja tavoitteiden määrittämisen jälkeen vuorossa ovat resurssit ja toimenpiteet. Tässä tutkimuksessa toimenpiteeksi on rajattu verkkonuorisotyö, jonka menetelmiä on eritelty edellisen luvun alussa. Resurssit ovat oleellinen linkki vaikuttavuusketjussa, ja ne myös asettavat rajoja tavoitteiden asettelulle ja tulosten saavuttamiselle. Osa haastatelluista organisaatioista nosti esiin, että toiminnan mainostamisessa tulee olla tarkkana, jotta ohjaajaresurssit riittävät uusien nuorten löytäessä mukaan toimintaan. Tavoitteen asettelussa resurssien huomioiminen on siis tärkeä osa vaikuttavuuden arviointia. Resurssihin nähden liian suurellisesti asetettua tavoitetta on mahdoton saavuttaa. Asetelma osoittautuu vaikuttavuuden mittaamisen kannalta hankalaksi, jos vaikuttavuuden ajatellaan pohjautuvan tavoitteiden toteutumisen osoittamiseen.

Vaikuttavuuden arvioinnissa yksi keskeisimmistä kysymyksistä ovat itse mittarit. Erilaisia verkkonuorisotyön arvioinnin tapoja on tarkasteltu aiemmin kunnille, järjestöille ja seurakunnille suunnatuissa digitaalisen nuorisotyön tilannetta hahmottavissa selvityksissä. Kyselyjen perusteella yleisin tapa seurata tavoitteiden toteutumista olivat työyhteisökeskustelut, toiseksi yleisimpiä taas nuorille suunnatut palaute- ja tyytyväisyyskyselyt. (Lehtonen 2019; Sutinen 2018; Turkkila ym. 2019.) Esimerkiksi järjestöpuolella tavoitteiden toteutumista on lisäksi arvioitu työntekijöille suunnatuilla palaute- ja tyytyväisyyskyselyillä, nuorten kanssa tehtävien vuorovaikutteisten arviointien avulla, rahoittajan ja organisaation itse asettamalla tunnusluvuilla sekä itse- ja vertaisarvioinneilla (Sutinen 2018). Kuntapuolen organisaatioiden vastauksissa nousi esiin myös sähköisten tilastointi- ja dokumentointijärjestelmien hyödyntäminen. Organisaation ulkopuolisia asiantuntija-arvioiteja, kuten selvityksiä tai vaikuttavuusarvioiteja, ei kuntapuolella ole vastausten perusteella juurikaan tehty. (Lehtonen 2019.) Seurakuntien osalta arvioinnin välineet olivat kyselyn perusteella samat kuin kunnilla ja järjestöillä, mutta tavoitteiden toteutumista seurattiin harvemmin (Turkkila ym. 2019).

Haastateltujen organisaatioiden vastauksista nousevat verkkonuurisotyön dokumentoinnin ja arvioinnin välineet ovat hyvin samansuuntaisia yllä mainittujen kyselyiden tulosten kanssa. Tyypillisimmin organisaatiot dokumentoivat verkkonuurisotyön kävijämääriä ja arvioivat niiden avulla toiminnan laajuutta. Verkkosivujen kävijämäärien seurannan osalta haasteita ovat kuitenkin tuoneet uudet evästekäytännöt, jotka jättävät pois laskuista ne nuoret, jotka eivät hyväksy evästeitä. Tavoitettujen nuorten kokonaismäärän lisäksi tarkastellaan muun muassa nuorten ja ohjaajien välisten syvempien kohtaamisten määrää, keskusteluissa aktiivisten nuorten määrää ja nuorten itse tekemän toiminnan määrää.

Verkkonuurisotyöstä suuri osa tapahtuu sosiaalisen median alustoilla. Käytännöt seurattavista luvuista vaihtelevat paljon eri organisaatioissa. Osa haastatelluista ei pitänyt merkityksellisenä seurata esimerkiksi some-postausten tykkäysten määrää, kun taas osa seuraa tarkastikin sosiaalisen median eri alustoilta saatavaa tilastotietoa. Lehtinen (2020) muistuttaa, että myös sosiaalisen median tilastoinnissa mittarit tulee valita toiminnan tavoitteista käsin. Tällöin nuorisotyöhön sopivat mittarit löytyvät usein enemmän vuorovaikutuksen arvioinnista kuin pelkästä tykkäysten tilastoinnista.

Verkkonuurisotyön muita aineistosta esiin nousseita seurattavia lukuja ovat valtakunnallisissa palveluissa alueellisen kattavuuden seuranta ja myös ilman palvelua jääneet nuoret. Niissä verkkonuurisotyön muodoissa, joissa pyritään rakentamaan yksittäisiä keskusteluja pitkäjänteisempää toimintaa nuorten kanssa, tärkeänä toiminnan onnistumisen mittarina toimii mahdollisimman pieni poistumisprosentti. Toisaalta on osattava tunnistaa, milloin prosessi nuoren kanssa on syytä päättää, jotta enemmän apua tarvitsevat nuoret mahtuisivat toiminnan piiriin. Toiminnan kohdentaminen siitä eniten hyötyville nuorille synnyttää suurempaa vaikuttavuutta.

Nuurisotyössä, joka on vapaaehtoista, nuoren osallistumisen ja toimintaan sitoutumisen ajatellaan aineiston perusteella kertovan itsessään, että toiminta on nuorelle jollakin tavalla merkityksellistä. Pelkkien kävijämäärien seuraaminen ei kuitenkaan tee näkyväksi, mikä toiminnan merkitys nuorelle on, vaikka kävijämäärät ovatkin tärkeää tietoa palvelun saavutettavuuden näkökulmasta. Nuorten kokemaa merkitystä verkkonuurisotyöhön osallistumisesta nousi aineistossa yhdeksi tavaksi tuoda esiin toiminnan vaikutuksia. Nuorten kokemaa merkitystä on pyritty tekemään näkyväksi pääsääntöisesti erilaisilla palautekyselyillä. Niistä nousevat esille esimerkiksi tuen saaminen, vertaisuuden kokemukset, osallisuus ryhmään ja mielialan parantuminen. Nuorten kokeman merkityksen esiin nostamisen kyselyillä nähtiin kuitenkin olevan hyvin sattumanvaraista. Osa nuorista vastaa kysymykseen syvällisestikin, mutta erityisesti nuorempien kohdalla sanoitettu merkitys ei aina vastaa vaikutusten todentamisen vaatimuksia. Tiedonkeruussa halutaan myös olla sensitiivisiä ja välttää nuoren leimaamista.

” – niitä vähän niinku suojelee niitä vapaaehtoisia, että heitä ei tässäkin vielä leimata sillä, että olen kokenut yksinäisyyttä, että jonnekin rasti ruutuun.” (H12)

Palautekyselyissä toiminnan merkityksen esiin saamisen lisäksi nuorilta kysytään palautetta toiminnan kehittämiseksi. Nuoret voivat antaa palautetta esimerkiksi eri alustojen soveltuvuudesta toimintaan tai tietosisältöjen ajantasaisuudesta. Tämänkaltaisen palaute kytkeytyy enemmänkin palvelun laadun parantamiseen eikä ulotu vaikutuksien tai vaikuttavuuden tasolle. Toisaalta laadukkaan palvelun voi olettaa olevan vaikuttavampaa, joten toiminnan kehittäminen palautteen avulla on yksi tärkeä osa vaikuttavuuden arvioinnin isompaa kokonaisuutta.

Palautteen keräämisen tavat verkkonuurisotyössä hyödyntävät monipuolisesti käytössä olevaa teknologiaa, ja sitä onkin pystytty automatisoimaan osaksi muuta toimintaa. Esimerkiksi jokaisen chat-keskustelun jälkeen nuorelle tulee automaattisesti palautekysely. Verkkosivuille on myös integroitu palautekyselyjä ja lyhyemmän aikajänteen gallupeja. Palautteenkeruuta on myös toiminnallistettu osaksi verkkonuurisotyön muuta perustoimintaa. Myös toiminnan kehittäminen yhdessä nuorten kanssa nähdään nuorten osallisuuden lisäämisenä. Osalla toimijoista on kiinteä nuorten ryhmä, joka osallistuu systemaattisesti ja pitkäjäntisesti palvelun kehittämiseen yhdessä työntekijän kanssa.

Verkkonuurisotyötä arvioidaan lukujen tilastoinnin ja nuorten antaman palautteen lisäksi itse- ja vertaisarviointien avulla. Nuorisotyöntekijä tai ohjaaja aistii ja kuulee paljon asioita, jotka kertovat nuorten keskuudessa pinnalla olevista ilmiöistä ja toiminnan merkityksestä nuorille. Jotta tieto ei jäisi vain yhden ihmisen hiljaiseksi tiedoksi, systemaattinen raportointi on tärkeää. Järjestöpuolelta nousi esiin ohjaajille tarkoitettu raportoinnin malli, jossa jokaisen vuoron jälkeen kuvataan hyvinkin tarkasti arvio muun muassa osallistuneen nuoren iästä ja paikkakunnasta, kokemus kohtaamisen onnistumisesta ja kuulluksi tulemisesta sekä onko nuori rohkaistunut toimimaan tilanteensa suhteen. Raportoinnilla on myös vahva työhyvinvoinnillinen aspekti: sillä voi kartoittaa kuormittavia tilanteita ja lisäkoulutuksen tarvetta. Lisäksi raportoinnin yhteismitallisella protokollalla on suuri rooli toiminnan laadun tarkkailussa ja toiminnan kehittämisessä oppimisen kautta.

”Laadunarviointi tapahtuu siinä hetkessä nuorisotyöntekijän kokemana. Se on tulkinta, oliko hyvä kohtaaminen.” (H2)

Kunnallisen nuorisotyön puolella esimerkiksi Lokikirjaa tai Logbookia käyttävillä toimijoilla on mahdollisuus kirjata numeerisen tiedon lisäksi myös sanallisia kuvauksia toiminnasta.

Haastatelluista henkilöistä kukaan ei kuitenkaan nostanut esiin, että avoimiin kirjauksiin olisi yhteiset kriteerit yhteismitallisen tiedon kerryttämiseksi. Lisäksi on luotu itsearviointikriteeristöjä ja tuloskortteja, joiden avulla tavoitteiden saavuttamista tarkastellaan. Nuorisotyön auditointimallista on myös tehty sovellus verkkonuorisotyöhön. Auditointimallissa tarkastelu kohdistuu varsinaisen vaikuttavuuden sijaan hyvin pitkälti arvioimaan, onko verkkonuorisotyö laadukasta.

Aineiston perusteella vaikutusten ja vaikuttavuuden mittaamisessa ollaan vielä alkutekijöissään. Verkkonuorisotyön arvioinnissa huomio kohdistuu enemmänkin palvelun käyttäjämääriin, erilaisten laatukriteereiden arviointiin ja satunnaisiin nuorten kokemuksiin toiminnan merkityksestä heille. Pimention jää esimerkiksi, mitä kautta ja miksi nuori on tullut verkkonuorisotyöhön mukaan. Toiminnan järjestäjällä ei ole aina varmuutta, mitä tarvetta verkkonuorisotyö palvelee ja miksi nuori on valinnut juuri kyseisen palvelun. Haastateltavat kokivat verkkonuorisotyön vaikutusten mittaamisessa nykyisillä mittareilla piiloon jäävän erityisesti vaikuttavuuden vaatiman pidemmän aikajänteen, joka vaatisi pitkittäisseurantaa. Erityisesti niissä palveluissa, jotka perustuvat nuorten anonyymiin kohtaamiseen esimerkiksi chateissa, vaikutusten ja vaikuttavuuden todentaminen on hyvin haastavaa toiminnan lyhyen aikajänteen vuoksi.

”Chateissa ei voi tietää, tuleeko nuori koskaan uudestaan. Tällöin ei voida saada koskaan tietää, mihin nuori on päätenyt.” (H9)

Joitakin yksittäisiä tarinoita ja kokemuksia toiminnan merkityksestä osallistujille saadaan myös pidemmällä aikajänteellä, mutta aineiston perusteella organisaatioilla ei ole mahdollisuutta kerätä niitä systemaattisesti. Yhtenä esimerkkinä vapaaehtoistoimintaan osallistuneilta henkilöiltä on pyydetty muistoja ja kokemuksia järjestön toiminnasta. tarinat toivat esiin asioita, joita ohjaajat eivät olleet havainneet nuoresta toiminnan aikana. Tarinoissa on esimerkiksi kuvattu, kuinka toiminnasta saadut kokemukset ovat lopulta vaikuttaneet ammatinvalintaan. Tämänkaltaisen elämäkerrallinen lähestymistapa koettuihin merkityksiin on mielenkiintoinen vaihtoehto, mutta se vaatisi osallistujarekisterien olemassaoloa, GDPR-asetuksen huomioivaa rekisterin riittävän pitkäaikaista säilyttämistä sekä kyseisen verkkonuorisotyön toimintamuodon olemassaoloa useamman vuoden ajan.

Yhtenä näkökulmana verkkonuorisotyön vaikuttavuuden mittaamiseksi nousi haastateluissa esiin verkkonuorisotyössä kertyvän ymmärryksen hyödyntäminen poliittisessa vaikuttamistyössä. Laajan nuorten joukon tavoittavat verkkonuorisotyön palvelut tuottavat valtavan määrän tietoa nuorten keskuudessa olevista ajankohtaisista ilmiöistä. Näiden ilmiöiden vieminen osaksi esimerkiksi poliittisten ohjelmien ja lakien valmistelutyötä nostaa

vaikuttavuuskeskustelun uudelle tasolle. Tällöin nuoren kokemus palvelun merkityksestä nähdään palvelun vaikutuksena, kun taas vaikuttavuutta mitattaisiin sen perusteella, kuinka laajalle nuorten ääni on levinnyt yhteiskunnallisessa keskustelussa.

2.3 Vaikuttavuuden mittaamisen problematiikka verkkonuorisotyössä

Tämän selvityksen fokusryhmähaastatteluissa todettiin, että verkkonuorisotyön vaikutusten todentaminen voi olla haasteellista (vrt. Gretschel 2016). Ylipäätään monet vaikutukset nähdään vasta pitkällä aikavälillä. Samalla pohdittiin tämän mittaamisen eettisiä haasteita:

”Kuinka seurata yksittäisen nuoren polkua esimerkiksi vuosia digitaalisesti, ID-numerolla, eettisesti?” (järjestöjen fokusryhmähaastattelu)

Yksilö-, ryhmä- ja yhteisötason vaikutuksien arvioinnista olisi myös kurottauduttava vaikuttavuuden mittaamiseen ja arviointiin laajemmalla, jopa yhteiskunnallisella tasolla yli yksittäisten järjestöjen tai hankkeiden. Jo aikaisemmassa tutkimuksessa tulevaisuuden arviointimenetelmien kehittämisen haasteiksi on kirjattu, etteivät nuorisotyön vaikutukset pelkisty ainoastaan yksilötasolle vaan työn myötä kehittyvät myös ryhmät, yhteisöt ja yhteiskunta. Vaikutusten todentamisen haasteet ovat nuorisotyölle yhteneväisiä toimintaympäristöstä riippumatta. (Gretschel 2016.)

Aiemmissa nuorisotyön arvioinnin tutkimuksissa (Gretschel 2016) on korostettu tavoitteiden asettamisen tärkeyttä ja tavoitteiden arvioitavuutta. Nuorisotyössä on perinteisesti raportoitu merkittävyttä isoilla kävijä- ja kohtaamismäärillä (ts. volyyymi). Kuten Anu Gretschel (2016) kritisoi: ”Kävijämäärät ja esille saadut tapausesimerkit hyvistä vaikutuksista joidenkin nuorten kohdalla eivät kuitenkaan tuo esille syystä tai toisesta palvelun ulkopuolelle tai sen sokkeloihin jäävien nuorten ääniä ja määriä.” Kävijämäärätietojen rinnalle tarvitaankin esimerkiksi mainintoja siitä, kuinka palvelujen ulkopuolelle eri syistä jääneiden nuorten mahdollisuuksia käyttää palveluja on vahvistettu. Palvelujen yhdenvertaisuutta, esteettömyyttä, käytettävyyttä, saatavuutta ja saavutettavuutta edistämällä lisääntyvät todennäköisesti myös palvelujen myönteiset vaikutukset.

Verkkonuorisotyössä kohtaamiset ovat usein lyhyitä, fragmentaarisia. Fokusryhmässä keskusteltiinkin siitä, mikä on riittävän pitkäjänteistä toimintaa, että sillä voidaan saada aikaan muutoksia nuoren elämässä. Pitkäjänteistä verkkonuorisotyötä haastaa myös toiminnan projektiluonteisuus. Lisäksi digitaalisuuteen liittyy ihmisten saapuminen ja poistuminen

ilman sen suurempaa tilanteen avaamista: on esimerkiksi haastavaa saada selville, poistuiko nuori, koska asiat ovat edenneet oikeaan suuntaan vai koska hän kokee, ettei toiminnasta ole hänelle apua. Suorien vaikutusketjujen todentaminen laadullisilla arvioilla nähdään nuorisotyössä erittäin haastavana. Vaikuttavuus ei ole yhden asian summa, vaan eri indikaattoreita vaikutusten syntyyn todettiin olevan enemmän kuin niitä pystytään määrittämään.

On myös tärkeää pitää mielessä, että kaikki ei ole – eikä tarvitsekaan olla – mitattavissa (vrt. Kivimäe 2019). Lisäksi mitattavuus ei automaattisesti ole totuudenmukaisempi tapa kuin muut nuorisotyön dokumentoinnin, kuvailemisen, peilaamisen ja arvioinnin tavat. Vaikuttavuuden mittaamisen tapa tulee löytää nuorisotyön ideologiaa kunnioittaen (Moisala 2019). Raskas arviointilomake ei välttämättä ole yhteensopiva nuorisotyön toimintojen eetoskelle tai dynaamisille, välillä hyvinkin lyhytaikaisille kohtaamisille verkossa. Nuorisotyön vahuuksina ovat vapaaehtoisuus ja valtasensitiivisyys. Nämä on pidettävä mielessä myös vaikuttavuuden mittaamista suunniteltaessa. Esimerkiksi nuoren tietojen kirjaamisen pakko ennen luottamussuhteen rakentumista voi pahimmassa tapauksessa karkottaa nuoren nuorisotyöntekijän ulottumattomiin. Vaikuttavuuden näkymättömyys ei myöskään välttämättä ole palvelun heikkoutta, vaan siihen voivat vaikuttaa muut yhteiskunnalliset tekijät. On tärkeää huomioida, että nuorisotyö voi olla nuorelle merkityksellistä, vaikka se ei välittömästi johtaisi tarkastellulla aikavälillä toiminnan järjestäjän määrittämään tavoitteeseen. (Moisala 2019.)

”Vaikka yhteisöllisyyden mittaaminen. Sitä ite huomaa miettivänsä aika usein. Tajuaako nää nuoret, mikä tää yhteisön merkitys on heille tällä hetkellä, näkyykö se jossain myöhemmin. Yhessä vaiheessa olin siitä innoissani ja puhuin siitä Discordin puhekanavalla, että voi olla, että teillä on tällanen hieno sukupolvikokemus meneillään tällä hetkellä, mitä ei monet muut tuu saamaan, koska on ollut nyt tää korona. Te käytätte paljon aikaa eri Discordeissa ja saatte ihan erilaisen yhteisöllisyyden tunteen siitä ja jollain tavalla tasa-arvoisen myös, että juttelee ja on yhteyksissä niin monen eri nuoren kanssa, jotka voi olla ihan eri piireistä, koska on ollut myös pakotettu siihen, koska ei ole ollut koronavuoden aikana (mahdollisuutta) fyysisesti nähdä, niin se on tullut luontevasti. Vastaukseksi sain, että OK Boomer.” (H7)

Aikuisten määrittämä käsitteistö ja sen merkitys verkkonuorisotyön vaikuttavuuden todentamiseksi ei välttämättä avaudu varsinkaan nuoremmille nuorille, jotka ovat tulleet esimerkiksi verkkonuorisotilalle viettämään mukavaa vapaa-aikaa kavereiden kanssa. Lainauksessa nuorisotyöntekijä pyrkii sanoittamaan koronan aiheuttamaa poikkeustilaa

nuorelle ja kannustamaan nuoria reflektoimaan tilannetta. Tällä kertaa nuoret eivät tähän kutsuun vastanneet. Toiminnan merkitykset ja vaikutukset nuorille itselleen jäsenyivät usein vasta vuosien päästä osallistumishetken jälkeen. Haastatteluissa nousi esiin myös eettinen näkökulma, jonka mukaan nuorella on oikeus kadota sen jälkeen, kun hän päättää lähteä toiminnasta. Nämä kaksi tekijää yhdessä asettavat haasteita verkkonuurisotyön vaikuttavuuden mittaamiselle. On myös tarkkaan punnittava vaikuttavuuden mittaamisesta nuorelle aiheutuvia positiivisia ja negatiivisia puolia.

2.4 Vaikuttavuuden mittaamisen tulevaisuuden visiot

Fokusryhmähaastatteluilla pyrittiin tässä selvityksessä kartoittamaan eri tahojen tulevaisuuden visioita verkkonuurisotyön vaikuttavuuden mittaamisesta. Aihetta lähestyttiin haastattelussa Padlet-työskentelyllä, jossa jokainen ryhmähaastatteluun osallistuva sai itsenäisesti kirjoittaa sähköisille muistilapuille ajatuksiaan verkkonuurisotyön vaikuttavuuden unelmatilasta. Kysymys kuului: ”Mitä asioita verkkonuurisotyön vaikuttavuudesta tulisi mitata, jos kaikki olisi mahdollista?” Kun informantit olivat saaneet näkemyksensä julkaistuksi, heidän vastauksensa aseteltiin janalle, jonka toisessa päässä ”mitataan jo varsin onnistuneesti” ja toisessa päässä ”ei vielä mitata”. Suurin osa vastauksista sijoittui janan keskivaiheille eli ”joitain mittareita jo on, mutta vielä on kehitettävää”.

Ryhmittelimme fokusryhmien vastaukset sen mukaisesti, koettiinko asian toteutuvan jo verkkonuurisotyön vaikuttavuutta mitattaessa ja mitkä asiat vaativat vielä kehittämistä. Laadimme taulukot 1–3 ensin fokusryhmähaastattelujen pohjalta. Taulukoita on myöhemmin täydennetty yksilöhaastatteluiden aineistolla. Raksit ilmentävät, että asia on noussut esiin kyseisen organisaation haastatteluissa. Käytämme sektoreista numerolyhenteitä: 1 = järjestöt, 2 = rahoittajat, 3 = seurakunnat ja 4 = kunnat.

Taulukko 1. Verkkonuurisotyön vaikuttavuuden mittaamisessa varsin hyvin toteutuvat asiat

	1	2	3	4
Volyymi (ts. laaja nuorten joukko)	x	x	-	x
Kohderyhmän ja toiminnan tavoitteen fokus	x	x	-	-
Tavoitteen fokusointi	x	x	-	-
Nuorten palaute toiminnasta	x		x	x
Tuloskortti	-	-	-	x
Tiedetään yksittäisten kontaktien määrät, mutta ei aina tiedetä, kuinka moni nuori käyttää pitkäkestoisesti ja kuinka paljon on kertakontakteja	x	x	-	-

Taulukko 2. Ne asiat, jotka jo ovat kehitteillä vaikuttavuuden mittaamiseen liittyen mutta jotka eivät ole vielä valmiita verkkonuorisotyön vaikuttavuuden arviointiin

Perusta: Verkkonuorisotyön toimijoiden on voitava jakaa vaikutusmittaamisen keinoja ja ideoita yhteisellä laajalla, avoimella, kansallisella kokoontumisareenalla. Areenalla rakennetaan yhdessä sateenvarjomaisesti vaikuttavuuden arvioinnin työkaluja koko kentälle yli kunta-, seurakunta- ja järjestörajojen. Nuorisotyö on pieni toimija Suomessa, joten voimien yhdistämistä ja koordinoitua tarvitaan.

Jotta vaikuttavuutta voidaan mitata...	1	2	3	4
...tarvitaan pitkäkestoista mittaamista	x	-	x	x
...tarvitaan yksilölliset arviointityökalut ja arvioinnin rakenteet	x	-	x	x
...tarvitaan yhdenmukainen ja yhteisesti käytetty terminologia (vaikutus, vaikuttavuus jne.)	x	-	-	-
...tarvitaan riittävän anonyymit tavat kerätä seuranta-aineistoa	x	-	-	-
...on pystyttävä mittaamaan nuoren kokemusta toiminnan merkityksellisyydestä hänelle	x	x	x	x
...on ymmärrettävä digitaalisen työmuodon rajoitukset ja mahdolliset haittavaikutukset nuorelle	x	-	-	-
...tarvitaan laajaa, vertailevaa mutta systemaattista dataa/ aineistoa koko kentältä	x	-	x	x
...olisi syytä pyrkiä jollain tavoin tavoittamaan myös toiminnan ulkopuolelle "pudonneita" nuoria ja selvittää, mikä sai putoamisen aikaan	x	-	-	-
...jokaiselle tavoitteelle olisi hyvä olla mittari	x	-	-	-
...olisi tiedettävä, onko sama nuori saman tai eri asioiden kanssa yhteydessä eri toimijoihin (eli kuinka montaa nuorta verkkonuorisotyö tosiasiallisesti koskettaa)	-	x	-	-
...olisi tiedettävä, onko verkkonuorisotyössä tapahtunut kohtaaminen johtanut haluttuun vaikutukseen	x	x	x	-
...olisi hahmotettava verkkonuorisotyön merkitys palveluiden kokonaiskartalla	x	x	x	x
...olisi arvioitava myös nuorisotyöntekijöiden kompetenssit verkkonuorisotyössä	-	x	-	-
...olisi pystyttävä arvioimaan toiminnan sopivuus osallistujille	-	x	x	-
...tarvitaan osaaminen ja ymmärrys "tarve-tavoite-toimintatulos"-ketjun seuraamiseen	-	x	-	-
...tarvitaan toimivia laadullisia mittareita	x	x	x	x
...palautejärjestelmän olisi syytä olla nuorelle tarpeeksi helppo	-	-	x	-
...tarvitaan työyhteisön ja esimiehen tuki verkkonuorisotyöntekijälle	-	-	x	x
...olisi tärkeää saada tietoa ja ymmärrystä palvelun saavutettavuudesta	-	-	-	x
...olisi tehtävä itsearviointeja ja auditointeja palvelusta	-	-	-	x
...olisi mitattava myös toiminnan tasa-arvoisuutta ja yhdenvertaisuutta	-	-	-	x

Jotta vaikuttavuutta voidaan mitata...	1	2	3	4
Olemassa olevia työkaluja, joita olisi syytä jatkokehittää/ soveltaa verkkonurisyön vaikuttavuuden arviointiin sopiviksi				
Osallisuuden kokemuksen lisääntymisen mittaamista kehitetään (mm. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2021), mutta THL:n osallisuusindikaattori ei ole laajasti käytössä eikä se sellaisenaan sovellu verkkonurisyön osallisuuden arviointiin	x	-	-	-
Mielen hyvinvoinnin mittareita löytyy terapia-alalta ja mielenterveyden puolelta; niistä voisi kehittää verkkonurisyöhön soveltuvan mittarin	x	-	-	-
THL:n kouluterveyskysely; voisiko vastaavaa, koko ikäluokan tavoitettavaa kyselyä nuorten osallistumisesta (verkko) nurisyöhön tehdä peruskoulujen kanssa säännöllisesti	-	x	x	-
Nurisyö ei istu muiden kunnan palveluiden arviointien kanssa yhteen (nurisyössä eivät toimi samat mittarit kuin esim. sote- tai kasvatus- ja koulutuspuolella)	-	-	-	x
Alkutilanteen kartoitusmittari	x	-	-	-

Taulukko 3. Ne asiat, joita ei vielä verkkonurisyön vaikuttavuuden mittaamiseksi tapahdu, mutta joiden olisi syytä tapahtua

	1	2	3	4
Olisi oltava riittävät resurssit riittävän laajojen tutkimusasetelmien tekemiseen tulosten validoimiseksi	x	-	-	x
Olisi ymmärrettävä, että erikokoisilla toimijoilla on erilaiset resurssit ja haasteet vaikuttavuuden ja vaikutusten mittaamiseen	x	-	-	-
Olisi ymmärrettävä tutkimus hyvänä alkuna tai osana kehittämisjatkumoa	x	-	-	x
Olisi ymmärrettävä, miten tavoitetaan erilaiset nuoret	-	x	-	-
Olisi hyvä saada myös huoltajien arvioita siitä, miten he ovat kokeneet toiminnan vaikuttavuuden	-	-	x	-
Olisi pystyttävä arvioimaan...				
...juuri verkkonurisyön vaikutuksia nuorten kasvu- ja elinoloihin	-	x	-	-
...nuorten kohtaamisen onnistuminen	*	x	-	-
...nuoren kokemusta digitaalisen ympäristön turvallisuudesta	-	-	x	-
...onko verkkonurisyö väylä kohti muuta toimintaa	*	-	x	-

* mitataan jo järjestöpuolella

Pitkälle yhteisesti jaettua fokusryhmille oli, että haastatteluihin osallistuneiden mielestä vaikuttavuuden mittaaminen on enemmän tutkijoiden kuin nuorisotyötä tekevien tahojen asia. Nuorisotyötä tekevien tahojen tehtävänä haastatellut näkivät systemaattisen aineiston tuottamisen tutkijoille sekä oman organisaation sisäisten vaikutusten arvioinnin.

Mittareiden rakennustyö on selvästi käynnissä niin seurakunta-, kunta- kuin järjestöpuolella. Myös rahoittajat ovat kehitystyössä vahvasti mukana. Yhteiseksi viestiksi, johon jokainen ryhmä yhtyi, muodostui yhteisen arviointivälineiden kehittämistyön laajan, kansallisen ja säännöllisesti kokoontuvan areenan tarkeys. Tällaiselle areenalle osallistuisivat kuntien, seurakuntien ja järjestöjen verkkonuorisotyön tekijät ja valtakunnalliset kehittäjät, mikseivät myös rahoittajat ja päättäjät. Hajanainen kenttä olisi saatava yhteen rakentamaan ja määrittelemään vaikutusten ja vaikuttavuuden arvioinnin mittaristoja ja menetelmiä sekä tekemään yhteistä käsitelmää. Vain laajan kentän yhteistoiminnalla on mahdollista luoda systemaattista, valtakunnallista laaduntarkastelua nuorisotyössä ja verkkonuorisotyössä.

Fokusryhmissä nostettiin esiin erilaisia muiden sektoreiden käyttämiä ja kehittyneitä olevia mittareita, joita ajateltiin voitavan soveltaa nuorisotyön ja verkkonuorisotyön vaikuttavuuden arviointiin. Palloa heitettiin myös rahoittajille, joiden vahvan ohjauksen katsottiin vahvistavan vaikuttavuuden arviointia. Rahoituspäätöksen mukana voisi tulla kaikille rahoituksen saaneille samanlaiset, systemaattiset sapluunat tiedon keräämiseksi vaikuttavuuden arviointia varten. Tätä kerättyä aineistoa analysoimaan tarvittaisiin erilliset tutkijat. Varsinkin verkkonuorisotyön kohdalla järjestötoimijoiden fokusryhmässä pohdittiin tieto- ja viestintätekniikan mahdollisuuksia aineiston keräämisessä, johon toki liittyvät myös omat riskinsä.

Kaikki fokusryhmät näkivät tärkeäksi, että tulevaisuudessa pystyttäisiin mittaamaan nuoren kokemusta toiminnan merkityksellisyydestä hänelle. Määrällisen aineiston keruun nähtiin olevan paremmassa kantimissa kuin laadullisen. Lähes kaikissa fokusryhmissä nähtiin tärkeäksi hahmottaa verkkonuorisotyön merkitys nuorille suunnattujen palveluiden kokonaiskartalla. Olisi päästävä siihen pisteeseen, että voidaan tarkastella, mitä kaikki eri verkkonuorisotyön palvelut tuottavat yhteensä. Tämä vaatisi yhden, neutraalin toimijan, joka laatisi kaikille verkkonuorisotyön toimijoille tietyt yhteiset perusmittarit valtakunnallisen datan keräämiseksi. Yhteismitallisuus ja valtakunnallinen datamassa ovat pienen nuorisotyön etu, kun sen roolia ja merkitystä tarkastellaan yhteiskunnallisella tasolla osana palvelukokonaisuutta.

Yhtenä kysymyksenä fokusryhmähaastatteluissa kysyimme systemaattisesti haastatteluun osallistuneiden näkemystä siitä, eroaako verkkonuorisotyön vaikuttavuuden mittaaminen jotenkin muun nuorisotyön vaikuttavuuden mittaamisesta ja pitäisikö verkkonuorisotyön mittaamista ajatella omana mittaamisenaan. Mielenkiintoisesti kaikki neljä fokusryhmää erosivat tässä kohden toisistaan.

Seurakuntien fokusryhmässä todettiin, että verkkonuurisotyö on vielä työyhteisössä työmuotona vieras, ”kummajainen”. Siksi ryhmässä myös koettiin, että omia arvioinnin mittareita tarvitaan juuri verkkonuurisotyön puolelle – ja se voisikin olla uuden laajan, valtakunnallisen verkkonuurisotyön kokoontumisareenan tärkeä tehtävä. Myös järjestöjen fokusryhmä oli sitä mieltä, että verkkonuurisotyö on niin omanlaisensa, että se tarvitsee myös omat vaikuttavuuden mittarinsa ja oman mittarien kehitystyönsä. Järjestöjen edustajat pitivät kehitystyötä juuri korona-ajassa erityisen merkityksellisenä:

”Koronan aikana kunnat ovat aloittaneet uusia digitaalisen nuorisotyön palveluita. Jos verkkonuurisotyölle olisi käytössä yhteisiä mittareita, voisivat uudet tulokkaat kiinnittää paremmin huomiota keskeisiin asioihin heti.” (F1, järjestöt)

Kunnallisen nuorisotyön fokusryhmä toi selkeästi esiin, kuinka siellä on jo päästy siihen, että verkkonuurisotyö ymmärretään luontevaksi osaksi nuorisotyötä. Näin ollen nuorisotoimien fokusryhmässä kaikki olivatkin sitä mieltä, ettei verkkonuurisotyön arviointia kannata erottaa omakseen vaan se on järkevää pitää mukana nuorisotyön laajemmassa arvioinnissa. Verkkonuurisotyön arviointiin voidaan toki tarvita ja kehittää omia, siihen paremmin soveltuvia mittareita tarpeen mukaan.

”Verkkonuurisotyö olisi unelmatilassa normaali osa nuorisotyötä ja siten sen vaikuttavuus tulisi mitatuksi ja arvioiduksi nuorisotyön vaikuttavuuden yhteydessä. Lopunperin tärkeää on se, mitä vaikutuksia nuorisotyöllä saadaan aikaiseksi, ei se, millä välineillä tai tavoilla.” (F4, kunnat)

Myös rahoittajien fokusryhmässä ajateltiin, ettei verkkonuurisotyön vaikuttavuuden mittaamista tulisi kehittää erillään muun nuorisotyön vaikuttavuuden arvioinnin kehittämistyöstä. Verkko nähtiin vahvasti välineenä ja tavoitteet muun nuorisotyön kanssa samoina.

”Monet asiat ovat verkkonuurisotyössä samoja kuin muussa nuorisotyössä. Tärkeää olisikin tietää, mikä toiminta on tehokasta juuri verkossa, mutta silloinkin pitäisi katsoa tehokkuutta suhteessa muihin nuorisotyön menetelmiin. Näkisin verkkonuurisotyön vaikuttavuuden arvioinnin kehittämisen osana laajempaa kehittämistyön kokonaisuutta tai sitten osakokonaisuuden, joka liittyy verkkonuurisotyön tekemisen tapoihin eikä välineisiin.” (F2, rahoittajat)

3 SUOSITUKSET VERKKO- NUORISOTYÖN VAIKUTTAVUUDEN MITTAAMISEKSI

Verkkonuorisotyön vaikuttavuuden mittaamisen kehitystyössä ensisijaista olisi asettaa vaikuttavuudelle visio, joka on johdettu olemassa olevasta tarpeesta. Mikä on se ydintarve, johon verkkonuorisotyö pyrkii vastaamaan? Entä millainen visio tarpeen avulla muodostuu? Kun visio on määriteltä, asetetaan sen saavuttamiseen vaadittavat konkreettiset tulostavoitteet. Vasta tavoitteiden asettamisen jälkeen tulee miettiä ratkaisuja ja niihin vaadittavia resursseja. (Anoschkin 2019.) Aineiston perusteella vaikuttavuusketjun eri osa-alueiden systemaattinen ja tietoinen määrittäminen vaatii alalta vielä panostusta.

Ennen vaikuttavuuden mittaamiseen pääsemistä on syvennyttävä vaikuttavuusketjun aikaisempien osa-alueiden määrittelyyn. Verkkonuorisotyön tarve, visio ja vaikuttavuus on syytä määritellä laajemmalla areenalla, sillä ne kuvaavat yhteiskunnallista tasoa. Vaikuttavuusketjun konkreettisen toiminnan osat (tavoite, resurssit, toimenpiteet ja tulokset) voivat olla enemmän yksittäisten toimijoiden tai kuntien määriteltävissä, kun yhteisistä tarpeista, visiosta ja vaikuttavuuden arvioinnin mittaristosta on yhdessä sovittu. Vaikuttavuuden mittaamisen kehittämistyössä on siis syytä edetä osa-alue kerrallaan keskittymällä ensin verkkonuorisotyön tavoitteiden määrittämiseen ja positiivisten vaikutusten todentamiseen.

Kokosimme suosituksenomaisesti omiksi taulukoikseen (taulukot 4–6) ne prosessimittarit, tulostamittarit ja vaikuttavuusmittarit, jotka tulivat esiin tutkimuksen informantteja haasteltaessa tai aiemman tutkimuksen valossa. Taulukoissa kaikki ne kohdat, jotka ”tarvitsevat kehittämistä”, ovat suosituksia tulevaisuuden seuraaviksi askelmiksi verkkonuorisotyön vaikuttavuuden arviointia kehitettäessä.

Taulukko 4. Prosessimittarit, jotka ohjaavat verkkonuurisotyön toimintaa ja varmistavat toiminnan laatua (organisaatiotaso)

	Ovat jo olemassa	Tarvitsevat kehittämistä
Palvelun käyttöaste (kävijämäärät suhteutettuna palvelun luonteeseen) (NAP ¹)	x	-
Palvelun tarpeisiin vastaavuus (vuorovaikutteinen arviointi: nuoret, verkkonuurisotyön toimijat ja päättäjät/rahoittajat) (NAP)	-	x
Kysely: tyytyväisyys palveluun ja arvio vaikutuksista (nuorten, huoltajien, verkkonuurisotyöntekijöiden, päättäjien/rahoittajien näkökulmat) (NAP)	-	x
Yhdenvertaisuuskartoitusten tulokset ja huomiointi suunnitelmassa (NAP)	-	x
Toiminnallinen tehokkuus (NAP)	x	-
Arvioinnissa käytetyn terminologian, mittareiden ja määritelmien yhdenmukaistaminen verkkonuurisotyön kentälle	-	x
Toiminnasta pois pudonneiden / ulkopuolelle jääneiden nuorten laadullinen tutkimus syistä/ esteistä	-	x

Taulukko 5. Tulostimittarit, jotka mittaavat nuoren elämässä tapahtuvan, verkkonuurisotyötoiminnalla tavoitellun muutoksen suuntaa ja suuruutta (organisaatiotaso, mutta myös laajemmin verkkonuurisotyön kentällä)

	Ovat jo olemassa	Tarvitsee kehittämistä
Yksittäisen verkkonuurisotyössä mukana olleen nuoren pitkäkestoinen eettinen seuranta	-	x
Mahdollisuuksien mukaan suuntaa antava kartoittaminen muiden palvelujen vaikutuksesta nuoren elämään, jotta on mahdollista arvioida verkkonuurisotyön vaikutuksia tulokseen	-	x
Arvioinnissa käytetyn terminologian, mittareiden ja määritelmien yhdenmukaistaminen verkkonuurisotyön kentälle	-	x

¹ NAP = Avoimen nuorisotyön arviointivälineen osa (ks. tarkemmin avoimen nuorisotyön arviointivälineestä liitteestä 2).

Taulukko 6. Vaikuttavuusmittarit, jotka kertovat toiminnan tuloksista suhteessa yhteiskunnalliseen päämäärään, ongelmaan tai tarpeeseen (yhteiskunnallinen taso)

Ydinkysymys: Mitä on se haluttu vaikuttavuus, jota verkkonuorisotyöntekijät/nuoret/päätäjät/rahoittajat toivovat	Ovat jo olemassa	Tarvitsee kehittämistä
Kouluterveyskyselyn (THL) osaksi tai vastaava säännöllinen kysely, jossa nuoret voivat arvioida verkkonuorisotyön vaikutuksia elämäänsä	-	x
Pitkä, laaja tutkimushanke muutosten ja vaikutusten seuraamiseksi (määrällinen ja laadullinen)	-	x
Arvioinnissa käytetyn terminologian, mittareiden ja määritelmien yhdenmukaistaminen verkkonuorisotyön kentälle	-	x

YK:n lapsen oikeuksien komitea julkaisi vuonna 2021 yleiskommentin digitaaliseen ympäristöön liittyvistä lapsen oikeuksista (Lapsiasiavaltuutettu 2021). Yleiskommenteilla YK:n lapsen oikeuksien komitea ohjaa lapsen oikeuksien sopimuksen tulkintaa ja täytäntönpäytäntöä. Yleiskommentit ovatkin sekä valtioille että kaikille alle 18-vuotiaiden lasten kanssa toimiville hyvä työkalu hahmottamaan, miten lapsen oikeuksien toteutumista voidaan edistää. Verkkonuorisotyön vaikuttavuuden mittareita laadittaessa on siis syytä ottaa huomioon yleiskommentin linjaukset ja suositukset. Samoin kuin tätä selvitystä varten haastatellut, myös YK:n lapsen oikeuksien komitea peräänkuuluttaa säännöllisen tiedonkeruun ja tutkimuksen tärkeyttä. Ne ovat välttämättömiä, jotta voidaan ymmärtää digitaalisen ympäristön vaikutuksia lasten elämään, arvioida digitaalisen ympäristön vaikutuksia lasten oikeuksiin sekä seurata valtion toimien tehokkuutta:

”Sopimusvaltioiden tulisi varmistaa, että luotettavaa ja kattavaa tietoa kerätään asianmukaisesti ja että tietoa voidaan tarkastella iän, sukupuolen, toiminnallisen rajoitteen, maantieteellisen sijainnin, etnisen ja kansallisen alkuperän ja sosioekonomisen taustan perusteella. Tällaista tiedonkeruuta ja tutkimusta – mukaan lukien lasten tuottama tieto ja heidän kanssaan tehty tutkimus – tulisi hyödyntää lainsäädännössä, linjauksissa ja käytännöissä, ja tutkimustiedon tulisi olla julkisesti saatavilla. Lasten digitaaliseen elämään liittyvässä tiedonkeruussa ja tutkimuksessa täytyy kunnioittaa lasten yksityisyyttä ja noudattaa korkeita eettisiä standardeja.” – YK:n lapsen oikeuksien komitea 2021, kohta 30 (Lapsiasiavaltuutettu 2021.)

Verkkonuorisotyön vaikuttavuuden arviointimittareita laadittaessa on syytä myös tarkasti pohtia yleiskommentin kohtaa, joka liittyy lapsen oikeuteen vapaa-aikaan, kulttuuriin ja leikkiin digitaalisissa ympäristöissä, ja kuinka verkkonuorisotyö mahdollistaa tätä:

”Kulttuurin, vapaa-ajan toiminnan ja leikin digitaalisten muotojen tulisi tukea lapsia ja olla hyödyksi heille sekä heijastaa ja edistää lasten erilaisia identiteettejä, etenkin kulttuuriin, kieleen ja alkuperään liittyviä identiteettejä. Ne voivat edistää lasten sosiaalisia taitoja, oppimista, ilmaisutaitoa, luovaa toimintaa, kuten musiikkiin ja taiteeseen liittyvää toimintaa, sekä luoda kokemuksia yhteenkuuluvuudesta ja yhteisestä kulttuurista. Kulttuurielämään osallistuminen verkossa tukee luovuutta, identiteettiä, sosiaalista yhteenkuuluvuutta ja kulttuurista monimuotoisuutta. Sopimusvaltioiden tulisi varmistaa, että lapsilla on mahdollisuus käyttää vapaa-aikaansa tieto- ja viestintäteknologiakokeiluihin, ilmaista itseään ja osallistua kulttuurielämään verkossa.” – YK:n lapsen oikeuksien komitea 2021, kohta 107 (Lapsiasiavaltuutettu 2021.)

Yleiskommentin kohdassa 26 on myös tarkasti avattu lasten suojelemista haitallisilta digitaalisilta ympäristöiltä. Tässä onnistuminen on syytä ottaa osaksi myös verkkonuorisotyön vaikuttavuuden arviointia. (Lapsiasiavaltuutettu 2021.)

Tämän tutkimuksen aineiston perusteella voidaan tiivistää seuraavat huomiot ja suositukset kentän eri toimijoille verkkonuorisotyön vaikuttavuuden mittaamisen kehittämiseksi:

- A. Tarvitaan laaja kansallinen kuntien, seurakuntien ja järjestöjen verkkonuorisotyöntekijöiden arena, johon myös valtakunnalliset kehittäjät sekä päättäjät ja rahoittajat voivat osallistua. Tällainen arena parhaimmillaan mahdollistaa verkkonuorisotyön valtakunnallisen vaikuttavuuden arvioinnin kehittämistyön. Yhteisen kehittämistyön avulla myös vakiintuvat verkkonuorisotyössä käytettyjen käsitteiden määritelmät. On syytä pohtia jo olemassa olevan Nuorille suunnatun verkkotyön foorumin (NUSU-VEFO) mahdollisuuksia toimia tällaisena foorumina.
- B. Verkkonuorisotyön vaikuttavuuden, tarpeiden ja vision yhteinen sanoittaminen on kansallisen kokoontumisareenan yksi tärkeä tehtävä. Arena mahdollistaa verkkonuorisotyön tavoitteiden määrittelyn valtakunnallisella ja yhteiskunnallisella tasolla. Tämä on välttämätöntä, jotta voidaan rakentaa yhdessä vaikuttavuuden mittareita sekä myöhemmin kerätä aineistoa ja analysoida tuloksia.
- C. Verkkonuorisotyön vaikuttavuuden arvioinnin kehittämisessä on otettava huomioon koko nuorisotyön vaikuttavuuden arvioinnin kehityslinjat, koska molemmilla on lopulta samat yhteiskunnalliset tavoitteet. Verkkonuorisotyö nähdään yhtenä nuorisotyön menetelmänä muiden joukossa.

- D. On huomioitava, että nuorilla on hyvin erilaisia tarpeita saapua verkkonuurisotyön piiriin. Nuoret saapuvat vapaaehtoisen palvelun piiriin omasta tarpeestaan, jolloin on myös eettinen kysymys, haluavatko nuoret arvioida kokemustaan ja voidaanko sitä palvelussa pyytää tai velvoittaa. Kun mitataan kokemusta ja koettua todellisuutta, ei päästä samaan tarkkuuteen kuin esimerkiksi talous- tai lääketieteessä. Kokemusta ei kuulukaan kääntää taloustieteen kielelle.
- E. Lyhytkestoisia ja kertaluonteisia tilaisuuksia on verkkonuurisotyössä enemmän kuin muussa nuorisotyössä. Tämä toiminnan luonne on tärkeää huomioida, kun arviointia ja vaikuttavuuden mittareita suunnitellaan.
- F. Olisi pohdittava kansallisesti mahdollisimman eheän nuorten seurantatietojen keräämisen mahdollisuuksia niissä rajoissa, joissa henkilötietojen kerääminen ja tallentaminen on eettisesti ja tietosuojasäyistä mahdollista.
- G. Tarvitaan taho, joka kokoaa kaiken olemassa olevan tiedon ja tarkastelee systemaattisesti trendejä. Yhteismitallisen tiedon tuottaminen vaatii yhteisiä mittareita toimialalle. Tarvitaan myös laadullista tutkimusta siitä, mikä on toiminut tähän mennessä. Nuorten kokemaa merkitystä verkkonuurisotyössä voitaisiin mitata systemaattisesti muutamana vuonna osana kouluterveyskyselyä (THL).
- H. Olemassa olevista nuorisosalalle tehdyistä ja sovellettavissa olevista arviointimalleista tulisi tehdä meta-analyysi verkkonuurisotyön vaikuttavuuden mittaamisen kehitystyön pohjaksi.
- I. Verkkonuurisotyön vaikuttavuuden mittareita laadittaessa on syytä ottaa huomioon YK:n lapsen oikeuksien komitean yleiskommentin linjaukset ja suositukset.

LÄHTEET

Aaltonen, S. & Kivijärvi, A. 2019. Digitaalisista nuorisopalveluista apua yksinäisyyteen. PROMEQ-hanke: Policy brief 31/1/2019. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://www.promeq.fi/loader.aspx?id=b2cc4022-35ad-43d9-8cfc-77a08998617f> viitattu 3.12.2019].

Anoschkin, K. 2019. Vaikuttavuuden jäljillä. Hyvän Mitta. Opas yhteiskunnallisen vaikuttavuuden kehittämiseen. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://www.hyvanmitta.fi/wp-content/uploads/2019/12/Hyva%CC%88n-Mitta-Ty%C3%B6kirja-final.pdf> [viitattu 22.8.2021].

Björk, H. & Siltanen, T. 2009. Opas sosiaaliseen tilinpitoon. Setlementtien sosiaalisen tilinpidon verkostohanke 2008–2011. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://docplayer.fi/769033-Opas-sosiaaliseen-tilinpitoon.html> [viitattu 20.9.2021].

Cohlmeyer, D. 2016. Digitaalisen nuorisotyön tarkoituksen määrittely, ymmärtäminen ja oikeutus. Teoksessa Lauha, H. & Tuominen, S. (toim.) Kohti digitaalista nuorisotyötä. Helsinki: Verke, 29–31. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://www.verke.org/julkaisut/kohti-digitaalista-nuorisotyota/> [viitattu 20.8.2021].

Digital Youth Work. 2019. Risk assessment. Not implementing digital youth work. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://www.youthlinkscotland.org/media/3546/risk-assessment-not-implementing-digital-youth-work.pdf> [viitattu 26.8.2021].

Eriksson, S. 2019. Digitalisaatio nuorisotyön opetuksessa. Xamk Tutkii 10. Mikkeli: Kaakois-Suomen ammattikorkeakoulu. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-344-191-0> [viitattu 20.8.2021].

Eriksson, S. & Tuuva-Hongisto, S. 2019. Nuorisotyön digitalisaatio 2030. ”Meidän tulisi osata tarjota nuorille työkaluja maailmaan, jota me emme vielä itse tunne.” Xamk Tutkii 11. Kaakois-Suomen ammattikorkeakoulu. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-344-192-7> [viitattu 20.8.2021].

Euroopan komissio. 2018. Developing digital youth work. Policy recommendations, training needs and good practice examples. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/fbc18822-07cb-11e8-b8f5-01aa75ed71a1> [viitattu 20.8.2021].

Gretschel, A. 2016. Hyvin toimiva palvelu takaa vaikutusten syntymistä. Teoksessa Lauha, H. & Tuominen, S. (toim.) Kohti digitaalista nuorisotyötä. Helsinki: Verke, 74–76. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://www.verke.org/julkaisut/kohti-digitaalista-nuorisotyota/> [viitattu 20.8.2021].

Gretschel, A. 2017. Nuorisotyön tarpeellisuutta kuntapäätäjille perustelemissa: ehdotus arvioinnin menetelmäpaketiksi. Teoksessa Tommi, H. & Kuivakangas, J. (toim.) Kenen nuorisotyö? Yhteisöpedagogiikan kentät ja mahdollisuudet. Humanistinen ammattikorkeakoulu julkaisuja 42. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 196. Helsinki: Humanistinen ammattikorkeakoulu, Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, 295–304. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://www.humak.fi/wp-content/uploads/2017/12/hoikkala-kuivakangas-kenen-nuorisotyö.pdf> [viitattu 2.9.2021].

Gretschel, A. 2020. Avoimen nuorisotyön arviointivälineen käyttöönotto (2018–2021). WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.nuorisotutkimusseura.fi/hankkeet/avoimen-nuorisotyön-arviointivälineen-käyttöönnotto> [viitattu 24.8.2021].

Gretschel, A. 2021. Erikoistutkija. Suullinen tiedonanto 1.9.2021. Nuorisotutkimusverkosto.

Gretschel, A. (toim.), Cupar, T., Linno, M., Kiilakoski, T., Hästbacka, N. & Korhonen, A. 2017. Studying the impact of international youth work. Towards developing an evaluation tool for youth centers. Suomen nuorisokeskushdistyksen julkaisuja, 1/2017. Finnish Youth Research Society / Finnish Youth Research Network, Internet Publications 113. Helsinki: Finnish Youth Centres Association. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.snk.fi/wp-content/uploads/studying_the_impact-1.pdf [viitattu 3.9.2021].

Gretschel, A., Junttila-Vitikka, P. & Puuronen, A. 2015. Suuntaviivoja nuorisotoimialan määrittelyyn ja arviointiin. Verkkojulkaisuja 96. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. PDF-dokumentti. Saatavissa: http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/suuntaviivoja_nuorisotoimialan_maarittelyyn_ja_arviointiin.pdf [viitattu 2.9.2021].

Helin, E. & Moisala, M. 2021. Nuorisotyön yhden yön digiloikka. Blogi. Päivitetty 7.1.2021. Saatavissa: <https://medium.com/kyn%C3%A4ily%C3%A4-kunnallises-ta-nuorisoty%C3%B6st%C3%A4/nuorisoty%C3%B6n-yhden-y%C3%B6n-digiloikka-549de7600ac2> [viitattu 2.9.2021].

Into. 2021. Sovari (vaikuttavuusmittari). PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://www.intory.fi/kehittaminen/laadullinen-mittaristo/> [viitattu 2.9.2021].

Jousilahti, J., Hokkanen, L. & Surakka, P. 2019. Vaikuttava Erasmus+. Vaikuttavuusajattelun nykytilanne ja osallistuvien organisaatioiden tarpeet. Raportit ja selvitykset 2019:10. Helsinki: Opetushallitus. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/vaikuttava_erasmus_vaikuttavuusajattelun_nykytilanne_ja_osallistuvien_organisaatioiden_tarpeet.pdf [viitattu 26.8.2021].

Kauppinen, E., Kiilakoski, T. & Lahtinen, J. 2020. Nuorisotyötä koronan aikaan. Näkökulma 67. Helsinki: Nuorisotutkimusseura ry/Nuorisotutkimusverkosto. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.nuorisotutkimusseura.fi/nakokulma67> [viitattu 5.1.2021].

Kiilakoski, T. 2016. Digitaalisen nuorisotyön pilarit. Teoksessa Lauha, H. & Tuominen, S. (toim.) Kohti digitaalista nuorisotyötä. Helsinki: Verke, 25–28. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://www.verke.org/julkaisut/kohti-digitaalista-nuorisotyota/> [viitattu 20.8.2021].

Kinnunen, R. 2016. Työpajatoiminnan ja etsivän nuorisotyön vaikuttavuus. Työkaluna sosiaalisen vahvistumisen Sovari-mittari. Helsinki: Valtakunnallinen työpajayhdistys.

Kivimäe, A. 2019. Tieto osana nuorisopolitiikkaa ja nuorisotyön käytäntöä. Teoksessa Lauha, H. & Nõlvak, K. (toim.) Digitalisaatio ja nuorisotyö. Verke, Eesti Noorsootöö Keskus (ENTK), 127–130. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://www.verke.org/julkaisut/digitalisaatio-ja-nuorisotyot/> [viitattu 20.8.2021].

Lasten ja nuorten keskus. 2021. Nuoret kaipaavat turvallisia aikuisia. NettiSaappaan kävijämäärät nelinkertaistuivat viime vuonna. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.lastenjanuortenkeskus.fi/nettisaappaan-kavijamaarat-nelinkertaistuivat/> [viitattu 2.9.2021].

Lauha, H. 2018. Nuorisotoimialan digitalisaatio rakentuu myös puheissa. Teoksessa Digitaalisuus järjestöjen nuorisotoiminnassa 2018. Helsinki: Verke. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://www.verke.org/julkaisut/digitaalisuus-jarjestojen-nuorisotoiminnassa-2018/> [viitattu 20.8.2021].

Lauha, H., Tuominen, S., Merikivi, J. & Timonen, P. 2017. Minne menet, digitaalinen nuorisotyö? Teoksessa Hoikkala, T. & Kuivakangas, J. (toim.) Kenen nuorisotyö? Yhteisöpedagogiikan kentät ja mahdollisuudet. Humanistinen ammattikorkeakoulu julkaisuja 42. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 196. Helsinki: Humanistinen ammattikorkeakoulu, Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, 218–228. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://www.humak.fi/wp-content/uploads/2017/12/hoikkala-kuivakangas-kenen-nuorisotyot.pdf> [viitattu 20.8.2021].

Lehtinen, M. 2020. Mitä olen oppinut sometoimintojen tilastoinnista? Blogi. Päivitetty 11.5.2020. Saatavissa: <https://www.verke.org/blogit/mita-olen-oppinut-sometoimintojen-tilastoinnista/> [viitattu 20.8.2021].

Lehtonen, N. 2019. Digitaalisuus kuntien nuorisotyössä. Teoksessa Kunnallisen nuorisotyön digitalisaatio 2019. Helsinki: Verke. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://www.verke.org/julkaisut/kunnallisen-nuorisotyon-digitalisaatio-2019/> [viitattu 19.8.2021].

Malm, K. 2021. ”Parempi vaihtoehto kuin 80-luvun Suomi”? Nuorisotyön tekijät, paikat ja ympäristöt vuonna 2030. Humanistinen ammattikorkeakoulu julkaisuja, 119. Helsinki: Humanistinen ammattikorkeakoulu. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://www.humak.fi/julkaisut/karla-malm-parempi-vaihtoehto-kuin-80-luvun-suomi-nuorisotyon-tekijat-paikat-ja-ymparistot-vuonna-2030/> [viitattu 25.8.2021].

Manu, S., Puuronen, A. & Ranta, T. 2021. Selvitys koronakriisin vaikutuksista nuorisotoimialaan. Aluekehittämisen konsulttitoimisto MDI, Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2021/09/Selvitys-koronakriisin-vaikutuksista-nuorisotoimialaan-loppuraportti-20.9.2021.pdf> [viitattu 11.10.2021].

Merikukka, M., Hartman, M., Ristikari, T., Hilli, P., Juutinen, A., Keski-Säntti, M. & Virtanen, P. 2021. Vamos-nuortenpalvelun vaikuttavuustutkimus. Iltan tutkimukset 2021:3. Helsinki: Iltä. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://itla.fi/download/vamos-nuortenpalvelun-vaikuttavuustutkimus/> [viitattu 16.9.2021].

Moisala, M. 2019. Vaikuttavuustutkimuksen valta ja vastuu nuorisotyössä. Teoksessa Haapala, A. (toim.) Kestävää hyvinvointia kehittämässä 2019. Xamk Kehittää 103. Mikkeli: Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu, 54–58. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-344-229-0> [viitattu 20.8.2021].

Moisala, M. 2020. Kokemuksia nuorten verkkovälitteisestä kohtaamisesta. Teoksessa Moisala, M. (toim.) Paikkariippumattomuus tulevaisuuden nuorten palveluissa maaseudulla. Xamk Tutkii 14. Mikkeli: Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu, 105–117. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-344-242-9> [viitattu 20.8.2021].

Moisala, M. & Polak, A. 2020. Tulevaisuuden palvelumallien luominen. Teoksessa Moisala, M. (toim.) Paikkariippumattomuus tulevaisuuden nuorten palveluissa maaseudulla. Xamk Tutkii 14. Mikkeli: Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu, 87–104. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-344-242-9> [viitattu 20.8.2021].

Pawluczuk, A., Hall, H., Webster, G. & Smith, C. 2019. Digital youth work. Youth workers’ balancing act between digital innovation and digital literacy insecurity. Information research 1. Verkkolehti. Saatavissa: <http://informationr.net/ir/24-1/istic2018/istic1829.html> [viitattu 20.9.2021].

Salasuo, M., Tarvainen, K. & Myllyniemi, S. 2021. Tilasto-osio. Teoksessa Salasuo, M. (toim.) Harrastamisen äärellä. Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimus 2020. Valtion nuorisoneuvoston julkaisuja 68. Verkkojulkaisuja (Nuorisotutkimusseura) 161. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö, Valtion nuorisoneuvosto, Nuorisotutkimusverkosto, 31–136. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2021/05/lasten-ja-nuorten-vapaa-aikatutkimus-2020-web.pdf> [viitattu 20.8.2021].

Sinisalo-Juha, E. & Timonen, P. 2011. Verkkooperustaisen nuorisotyön määrittelyä ja teoriaa. Teoksessa Merikivi, J., Timonen, P. & Tuuttila, L. (toim.) Sähköä ilmassa. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, Humanistinen ammattikorkeakoulu, Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskus, 23–35. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-5464-87-0> [viitattu 15.9.2021].

Sutinen, P. 2018. Tilasto-osio. Digitaalinen media ja teknologia järjestöjen nuorisotoiminnassa. Teoksessa Digitaalisuus järjestöjen nuorisotoiminnassa 2018. Helsinki: Verke. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://www.verke.org/julkaisut/digitaalisuus-jarjestojen-nuorisotoiminnassa-2018/> [viitattu 20.8.2021].

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. 2021. Osallisuusindikaattori mittaa osallisuuden kokemusta. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johdaminen/osallisuuden-edistaminen/heikoimmassa-asemassa-olevien-osallisuustutkimus/osallisuusindikaattori-mittaa-osallisuuden-kokemusta> [viitattu 23.8.2021].

Tuominen, S. 2016. Strategia piirtää kartan nykyhetkestä kohti tulevaa. Teoksessa Lauha, H. & Tuominen, S. (toim.) Kohti digitaalista nuorisotyötä. Helsinki: Verke, 53–56. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://www.verke.org/julkaisut/kohti-digitaalista-nuorisotyota/> [viitattu 20.8.2021].

Turkkila, R., Niemelä, J. & Pietiläinen, J. 2019. Digitaalinen nuorisotyö kirkossa. Helsinki: Nuori kirkko ry, Kirkkohallituksen Kasvatus ja perheasiat -yksikkö.

Vauhkonen, T. & Hoikkala, T. 2020. Syrjäytymisen lasku. Tutkimus syrjäytymisestä, sen kustannuksista ja kohdennetun nuorisotyön vaikuttavuudesta. Verkkojulkaisuja 153. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/syrjaytymisen_lasku.pdf [viitattu 30.9.2021].

Verke 2019. Mitä nuorisotyön tulisi tietää? Havaintoja teknologisoituvasta maailmasta. Helsinki: Verke. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://www.verke.org/julkaisut/mita-nuorisotyon-tulisi-tietaa/> [viitattu 25.8.2021].

Virtanen P. 2007. Arviointi. Arviointitiedon luonne, tuottaminen ja hyödyntäminen. Helsinki: Edita.

Lapsiasiavaltuutettu. 2021. Yleiskommentti nro 25 (2021) digitaaliseen ympäristöön liittyvistä lapsen oikeuksista. YK:n lapsen oikeuksien komitea. CRC/C/GC/25. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://lapsiasia.fi/documents/25250457/38754461/CRC_CGC_25.pdf/ebcdf2d4-f99e-ca3a-a60c-ca8a19717eb6/CRC_CGC_25.pdf?t=1629289243261 [viitattu 1.9.2021].

LIITE 1

Haastattelurungot

Yksilöhaastattelut

1. Miten verkkonuorisotyötä toteutetaan?
  - a. Mitä eri verkkonuorisotyön toimintamuotoja järjestetään?
  - b. Kenelle toiminnot on suunnattu?
  - c. Mitkä ovat toiminnan tavoitteet? Rahoituskanavat?
  - d. Miten toiminnan tarve on määritelty?
  - e. Miten nuorilta nouseviin ilmiöihin reagoidaan?
  - f. Yhteiskunnallinen merkitys?
2. Miten seuraatte verkkonuorisotyön onnistumista?
  - a. Dokumentoinnin/mittaamisen tavat? Onko eri toiminnoilla eri mittareita?
  - b. Onnistumisen kriteerit?
  - c. Miten vaikuttavuutta mitataan?
3. Mitä tietoa teiltä puuttuu verkkonuorisotyön onnistumisesta?
4. Miten kehitätte verkkonuorisotyötä kerätyn datan perusteella?
5. Minkälaisia resursseja teillä on suhteessa toivottuihin vaikutuksiin?

Fokusryhmähaastattelut

Esittely: kuka, mistä ja mikä on oma suhde vaikuttavuuden mittaamiseen?

1. Minkälainen on vaikuttavuuden mittaamisen unelmatila? (Padlet-työskentely)
2. Mitkä ovat mittaamisen kehittämisen kohteet, jotta tavoitetaan päästään?
  - a. Mitä pystytään mittaamaan jo nyt ja mitä ei?
  - b. Jos ei tapahdu vielä, niin mitä ja miten pitäisi tehdä?
3. Miten vaikuttavuuden mittauksen kehitystyö pitäisi järjestää?
4. Eroaako verkkonuorisotyön vaikuttavuuden mittaaminen jotenkin muusta nuorisotyön vaikuttavuuden mittaamisesta?

LIITE 2

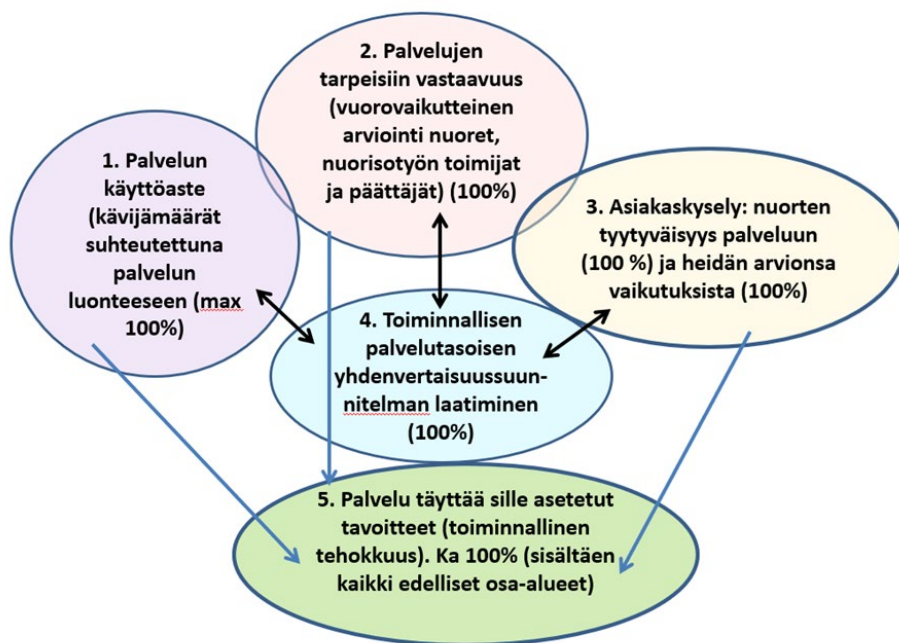
Erilaisia nuorisotyössä käytössä olevia vaikuttavuuden ja vaikutusten arvioinnin välineitä

Avoimen nuorisotyön arviointivälineen (NAP) sovellettavuus verkkonuurisotyön arviointiin

Yksi mielenkiintoinen rakenteilla ja kehityksessä oleva arviointiväline, joka voisi soveltua sovitetusti myös verkkonuurisotyön arviointiin, on Anu Gretschelin (2020) kehittämä avoimen nuorisotyön arviointiväline. Lounais-Suomessa tästä käytetään lyhennettä NAP eli nuorisotyön arviointiprosessi – siksi käytämme tässä raportissa samaa lyhennettä. Tämän arviointivälineen kehitystyössä, pilotoinnissa, on mukana kuntia, seurakuntia ja järjestöjä. Arviointivälineen toimivuutta testataan arvioimalla sen avulla Lounais-Suomen alueella tuotettuja nuorisotyön lähipalveluja sekä kahta valtakunnallista verkkopalvelua. Arviointidatan keräämisessä hyödynnetään soveltuvin osin Kunnallisen nuorisotyön osaamiskeskus Kanuunan sähköisen dokumentoinnin työkalua.

Arviointivälineen vahvuus piilee siinä, että arviointitietoa kootaan a) usealta eri taholta: nuorilta, nuorisotyötä tekeviltä ja päätöksentekijöiltä, b) hyvin erilaisin välinein, kuten vuorovaikutteisen arvioinnin avulla, kyselyllä sekä itse- ja vertaisarvioinnin keinoin ja c) pyrkien tavoittamaan työn useita erilaisia aspekteja. Arviointiprosessi on jaettu neljään osa-alueeseen, jotka ovat 1) palvelujen käyttöaste, 2) palvelujen tarpeisiin vastaavuus, 3) palvelun käyttäjien tyytyväisyys ja heidän arvionsa vaikutuksista sekä 4) palvelutasoisen yhdenvertaisuussuunnitelman toteuttaminen. Osa-alueet ovat jo itsessään tärkeitä, sillä ne tarjoavat mielenkiintoisia tuloksia ja tunnuslukuja. Lisäksi niiden pohjalta on mahdollista muodostaa viides, toiminnallista tehokkuutta kuvaava tunnusluku (ks. kuva 2). Toiminnallisen tehokkuuden tunnusluvussa nivoutuvat yhteen laadun (saatavuus, toimivuus, käytettävyys ja tarpeisiin vastaavuus) ja vaikuttavuuden kysymykset sekä toimet palvelun yhteisvertaisen saavutettavuuden edistämiseksi.

Toiminnallista tehokkuutta osoittava tunnusluku muodostetaan laskemalla keskiarvo muiden osa-alueiden tuloksista. Maksimissaan toiminnallinen tehokkuus on 100 prosenttia. Hyvän tuloksen aikaansaaminen edellyttää palvelun onnistumista kaikilla osa-alueilla. Tunnuksen muodostumiseen liittyvät yksityiskohdat määritellään tarkemmin arviointivälineen koekäyttöön osallistuvien tahojen kanssa. Vielä ei ole tiedossa esimerkiksi, millaiseksi ”hyvän toiminnan taso” määrittyy.

Kuva 2. Avoimen nuorisotyön arviointiväline².

Tämän arviointivälineen haasteena on, että malli on raskas pienemmille toimijoille, joilla ei ole kehittämisresursseja. Tämä herättää kysymään, onko vaikuttavuutta edes mahdollista saada kovin kevyesti esille.

Sosiaalinen tilinpito

Sosiaalinen tilinpito on Håkan Björkin ja Tytti Siltasen kehittämä malli, joka tarkoittaa ”tiettylle ajanjaksolle määriteltyjen tavoitteiden toteutumisen seuranta ja tulosten ulkoisesti tarkastettua raportointia”. Sosiaalinen tilinpito on tarkoitettu organisaatioille, jotka tavoittelevat toiminnallaan sosiaalisia tuloksia. Sosiaaliseen tilinpitoon sisältyy tulosten raportoinnin lisäksi kehittävä, osallistava arviointimenetelmä. Tavoitteet ja mittarit luodaan mallissa vuoropuhelussa sidosryhmien kanssa, jolloin yhteinen dialogi ja arvokeskustelu vahvistuvat. Yhteisellä ymmärryksellä ja vuorovaikutuksella lisätään sidosryhmien osallisuutta ja kiinnostusta organisaation toimintaan. (Björk & Siltanen 2009.)

² Kaavion aiempi versio löytyy teoksesta Gretschesl 2017, 298. Päivitetty versio oli 26.5.2021 osana Lounais-Suomen avoimen nuorisotyön arviointiprosessin esittelytilaisuutta opetusministeriössä.

Sosiaalisen tilinpidon prosessin toteutuksen osa-alueet ovat budjetti (tavoitteet, indikaattorit ja mittausvälineet), kirjanpito (mittaukset ja tiedonkeruu), tilinpäätös (tiedon kokoaminen ja julkaisun valmistus) ja tilintarkastus (uskottavuuden ja luotettavuuden tarkastus). Sosiaalista tilinpitoa voidaan käyttää moniin eri tarkoituksiin. Sen avulla organisaatio voi raportoida sosiaalisesta tuloksestaan ja osoittaa sidosryhmille, missä määrin asetettuihin yhteiskunnallisiin tavoitteisiin on päästy. Sosiaalinen tilinpito luo myös pohjan toiminnan kehittämiseksi ja laadun varmistamiseksi. (Björk & Siltanen 2009.)

NettiSaappaan vaikutukset nuorten hyvinvointiin ja nettimaailman sosiaaliseen kestävyys

NettiSaapas on STEAn rahoittama, ja sitä koordinoi Lasten ja nuorten keskus ry. Korona-vuonna 2020 NettiSaapas päivysti ennätyskelliset 231 kertaa ja kohtasi SaapasChateissa 2 291 nuorta. Samalla NettiSaapas kehitti etsivää nuorisotyötä somessa (alustoina Instagram, TikTok ja YouTube) ja rakensi myös omaa tekoälyään SaapasBottia.

Nuorille suunnatun kyselyn perusteella (Lasten ja nuorten keskus 2021) somessa ylivoimaisesti suosituin toiminta-alue nuorten näkökulmasta oli Instagram. Jaetulla kakkosijalla olivat Snapchat ja TikTok. Saappaan tärkein tehtävä niin verkossa kuin kasvokkain on tarjota keskusteluapua: nuoret toivoivat juttelua omasta tilanteestaan ja kaverisuhteistaan sekä tarvittaessa auttamista muiden palvelujen piiriin.

NettiSaapas on yhdessä avoimen nuorisotyön arviointivälineen (NAP) kanssa kehittänyt kysymyslomaketta nuorille toiminnan vaikutusten arvioimiseksi. Anu Gretscheliltä saadussa suullisessa tiedonannossa (2021) NettiSaappaan vaikutuksia nuorten hyvinvointiin ja nettimaailman sosiaaliseen kestävyys on vuonna 2021 hahmoteltu hankkeessa seuraavasti:

NettiSaappaan vaikutukset nuorten hyvinvointiin ja nettimaailman sosiaaliseen kestävyys:

- NettiSaappaan päivystäjä suhtautuu nuoriin myönteisesti
- NettiSaappaan päivystäjä asettuu keskustelussa nuoren tueksi
- NettiSaappaan päivystäjät kannustavat nuoria keskustelemaan toistensa kanssa hyvässä hengessä
- NettiSaappaan päivystäjät rohkaisevat nuoria kannustamaan toisiaan
- NettiSaappaan päivystäjä osallistuu keskusteluun, jotta keskustelun sävy muuttuisi myönteisemmäksi
- yhteiskunta hyötyy NettiSaappaan päivystäjien läsnäolosta verkkokeskusteluissa, koska kiusaaminen ja vihapuheen määrä voi vähentyä, jos siihen puututaan aktiivisesti
- NettiSaappaan etsivällä työllä verkossa voidaan tavoittaa laajasti nuoria eri alustoilla.

Vaikuttava Erasmus+

Hyvin toisenlainen arviointityökalun kehittämishanke on Vaikuttava Erasmus+. Tässä vaikuttavuuden arviointia lähti keväällä 2019 aktiivisesti kehittämään Opetushallitus tukenaan ajatushautomo Demos Helsinki. Hankkeessa pyrittiin luomaan pohjaa Suomen oman Erasmus+-vaikuttavuusmallin rakentamiseksi.

Hankkeessa selvitettiin jo käytössä olevien vaikuttavuusmallien parhaimmiston soveltuvuutta Suomen Erasmus+-kontekstiin. Hanketoimijoille suunnatulla kyselyllä sekä yhteiskehittämistyöpajalla selvitettiin, minkälaisia vaikutuksia ja vaikuttavuuksia hankkeissa on tavoiteltu, miten vaikuttavuutta on arvioitu ja minkälaista tukea hanketoimijat tarvitsisivat vaikuttavuuden kehittämiseen ja arviointiin.

Selvityksessä ehdotetaan seuraavia suuntaviivoja ja suosituksia Suomen Erasmus+-vaikutusmallille (Jousilahti ym. 2019):

- Organisaatiot ja hankkeet ryhtyvät ajattelemaan toimintaansa vaikuttavuuden näkökulmasta. Vaikuttavuusmallin on huomioitava organisaatiossa tapahtuva oppiminen ja kulttuurinen muutos.
- Jotta hankkeesta saadaan mahdollisimman vaikuttava, se edellyttää tavoitellun vaikuttavuuden pohtimista ja mallintamista ennen hanketta eli erilaisten ”vaikutavuusreittien” miettimistä.
- Tarvitaan vaikutusmalli, joka hyödyntää sekä kvantitatiivisia että kvalitatiivisia mittareita. Myös hanketoimijoiden itse kirjoittamat ”vaikuttavuustarinat” (perustellut syy-seuraussuhteet siitä, minkälaista vaikuttavuutta hanke on saanut aikaan) tuovat lisätietoa hankkeen vaikuttavuudesta. Vaikuttavuustarinoita käytetään esimerkiksi strategisen tutkimuksen neuvoston rahoittamien laajojen tutkimushankkeiden vaikuttavuuden arvioinnissa.
- Vaikuttavuusmallin olisi otettava huomioon odottamattomat tulokset ja vaikuttavuus.
- Vaikuttavuusmallin olisi huomioitava hankekumppanit ja tuotava heidät yhteen jaettujen tavoitteiden taakse.
- Vaikuttavuusmallin olisi skaalauduttava hankkeen koon mukaan. Erityyppisille hankkeille on hyvä tarjota erilaisia työkaluja.
- Vaikuttavuuden mallintamista ja arviointia tulisi ajatella osana koko hankkeen haku-, suunnittelu- ja raportointikokonaisuutta. Näin vaikuttavuusajattelua myös tuodaan hankkeen ytimeen sen sijaan, että se nähtäisiin jonakin ylimääräisenä, ydintekemisestä erillisenä. Mallin helppokäyttöisyys on tärkeää, ja siinä käytetyn kielen pitää olla yleistajuista.

- Myös vaikuttavuusmallin käyttöönoton tukemiseen on syytä varata resursseja. Vertaisoppimisen ja tiedonjakamisen foorumeita tarvitaan. Samoin tarvitaan säännöllisin väliajoin järjestettäviä vaikuttavuuskoulutuksia sekä mallin päivittämistä.

Sovari-vaikutusmittari

Into – etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry ylläpitää etsivän nuorisotyön ja työpajatoiminnan sosiaalisen vahvistumisen mittaria, Sovaria. Sovari tuottaa organisaatiokohtaisia, alueellisia ja valtakunnallisia tuloksia työpajatoiminnan ja etsivän nuorisotyön vaikutuksista. (Kinnunen 2016.) Sovari-vaikutusmittarin lähtökohdat ovat nuorisopoliittisesti etsivälle nuorisotyölle ja työpajatoiminnalle määritellyssä sosiaalisen vahvistumisen tavoitteessa (kuva 3). Mittari on mielenkiintoinen esimerkki rahoittajan antaman tavoitteen mukaisten tulosten osoittamisesta.

Sovari-vaikutusmittari tuottaa tietoa siitä, millaisia vaikutuksia työpajatoiminnalla ja etsivällä nuorisotyöllä on asiakkaisiin. Sovari vastaa etsivää nuorisotyötä ja työpajatoimintaa toteuttavien tahojen tarpeisiin saada tietoa palveluidensa laadusta ja vaikutuksista. Organisaatiot voivat pelata tuloksiaan valtakunnallisiin tuloksiin ja hyödyntää Sovaria oman toimintansa asiakaslähtöisessä kehittämisessä. Sovari-tulosten avulla organisaatiot voivat todentaa toimintansa vaikutuksia rahoittajille ja sidosryhmille. Opetus- ja kulttuuriministeriölle Sovari tuottaa valtakunnallisesti yhdenmukaista tietoa etsivästä nuorisotyöstä ja työpajapalveluista. Sovarilla tähdätään valtakunnallisesti yhdenmukaisen vaikuttavuustiedon saantiin. (Kinnunen 2016.)

Kuva 3. Sosiaalisen vahvistumisen osa-alueet työpajatoiminnassa ja etsivässä nuorisotyössä (Kinnunen 2016).

KAAKKOIS-SUOMEN AMMATTIKORKEAKOULU

- 1 *Srujal Shah - Kari Dufva: CFD modeling of airflow in a kitchen environment. Towards improving energy efficiency in buildings. 2017.*
- 2 *Elias Altarriba: Öljyn leviämisen estimointi arviointitaulukoiden avulla osana operatiivista öljyntorjuntatyötä Saimaalla. 2017.*
- 3 *Elina Havia - Jari Käyhkö (toim.): Fotoniikkasensori- ja korkean teknologian kuvantamisen demonstrointi metsäbiojalostamon hallintaan (FOKUDEMÖ). 2017.*
- 4 *Justiina Halonen - Emmi Rantavuo - Elias Altarriba: Öljyntorjuntakoulutuksen ja -osaamisen nykytila. SCAROIL-hankkeen selvitys öljyntorjunnan koulutus-tarpeista. 2017.*
- 5 *Veli Liikanen - Arto Pesola: Physical fun: exercise, social relations and learning in SuperPark. 2018.*
- 6 *Timo Hantunen - Petri Janbunen (toim.): Sote-alan videoneuvottelujärjestelmien käytettävyys ja käyttöönotto. 2018.*
- 7 *Pekka Turkki: Selluloosa ja selluloosajohdannaiset elintarvikkeissa. 2018.*
- 8 *Elias Altarriba - Minna Pelkonen - Jukka-Pekka Bergman: Laadullinen tapaus-tutkimus opetusresurssien nopean ja voimakkaan vähenemisen vaikutuksista korkeakouluopetukseen. 2018.*
- 9 *Sari Tuuva-Hongisto: Nuorten syrjäytyminen ja alueellisen eriytymisen vähentäminen. Tutkimuskirjallisuuteen ja –raportteihin pohjautuva kartoitus. 2019.*

- 10 *Susan Eriksson*: Digitalisaatio nuorisotyön opetuksessa. 2019.
- 11 *Susan Eriksson – Sari Tuuva-Hongisto*: Nuorisotyön digitalisaatio 2030. ”Meidän tulisi osata tarjota nuorille työkaluja maailmaan, jota me emme vielä itse tunne.” 2019.
- 12 *Susan Eriksson*: Digital applications in youth employment services. 2019.
- 13 *Hilla Sumanen – Jaakko Harkko – Jouni Lahti – Eeva-Leena Ketonen – Olli Pietiläinen – Anne Kouvonen*: Nuorten työntekijöiden työkyky ja työterveyshuollon palvelujen käyttö. 2020.
- 14 *Marja Moisala (toim.)*: Paikkariippumattomuus nuorten tulevaisuuden palveluissa maaseudulla. 2020.
- 15 *Hilla Sumanen*: Experiences and impacts of the post critical incident seminar among rescue and emergency medical service personnel. 2020.
- 16 *Marja-Liisa Neuwonen-Rauhala (ed.)*: XAMK BEYOND 2020. At Your Service – Business Development, Co-operation and Sustainability. 2020.
- 17 *Mikhail Nemilentsev, Jarmo Kujanpää & Jan Kettula (eds.)*: Research on current and development needs in the automotive and motorsport industry. 2021.
- 18 *Vesa Tuomala*: Maritime cybersecurity. Before the risks turn into attacks. 2021.
- 19 *Jaana Poikolainen, Vappu Myllärinen & Ilari Salomaa (eds.)*: Mentoring needs in theory and practice. 2021
- 20 *Hilla Nordquist (toim.)*: MENTALFIREFIT: Tutkimusta mielenterveydestä ja jälkipurkukäytännöistä pelastusalalla. 2021.

Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu